

İLETİŞİMİN DENETLENMESİ YOLUYLA ELDE EDİLEN DELİLLERİN DİSİPLİN HUKUKUNA ETKİSİ

The Effect of Evidence Obtained Through the Interception of Telecommunications
to Disciplinary Law

Ali İhsan İPEK¹

ÖZET

İletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen deliller, disiplin hukuku açısından delil değerine sahiptir. Yetkili makamın kararı gerekmeden disiplin cezalarında delil olarak kullanılabilir. Ancak, disiplin soruşturması kapsamında iletişimin denetlenmesi yönünde tedbir kararı alınmaz. Çünkü iletişimin denetlenmesi tedbirine ancak bir ceza soruşturması ya da kovuşturması kapsamında başvurulabilir.

Muhakeme hukukuna göre iletişimin denetlenmesi sırasında elde edilen delillerin kullanılabilmesi, bu delilin CMK 135/6 ncı maddesinde sayılan katalog suçlardan birisi kapsamında kalmasına bağlanmıştır. Buna karşın, bu söylenenin disiplin hukuku açısından geçerli olmadığını söylememiz lazımdır. Tesadüfî deliller, elde edilen delillerin katalog suç kapsamında kalmasına ya da tedbir kararına konu suç ile ya da fail ile ilgili olmasına diğer bir deyişle hukuka uygun delil olma özelliğine sahip olmasına bakılmaksızın disiplin soruşturmasında delil olarak kullanılabilir.

Aksine bu söylenenler, önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbiri açısından geçerli değildir. Önleme yoluyla elde edilen delillerin disiplin soruşturmasında delil değeri yoktur. Aynı şekilde disiplin hukuku çerçevesinde önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi kararı da alınmaz. Çünkü bu nitelikteki deliller, ancak, bazı özel kanunlarda sayılan suçların önlenmesi, kamu düzeninin korunması, casusluk faaliyetlerinin engellenmesi, emniyet ve asayişin sağlanması amacıyla kullanılabilir.

Bu çalışmada, iletişimin adli ya da önleme amaçlı olarak denetlenmesi suretiyle elde edilen delillerin disiplin hukukunda kullanılabilip kullanılmayacağı ile devam etmekte olan bir disiplin soruşturması kapsamında iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabilmesinin mümkün olup olmayacağı açıklanmaya çalışılacaktır. Bunun yanısıra uygulanmakta olan bir iletişimin denetlenmesi kararı kapsamında denetime konu olmayan bir eylem ya da fail ile ilgili olarak tespit edilen tesadüfî bir delile rastlanması halinde, bu delilin katalog suç ile ilişkilendirilmesi mümkün olmasa bile, disiplin soruşturmasında kullanılabilip kullanılmayacağı üzerinde durulacaktır.

¹ Denizli/Sarayköy Hâkimi

Anahtar Kelimeler: İletişimin adli amaçlı olarak denetlenmesi, iletişimin önleme amaçlı olarak denetlenmesi, disiplin hukuku, disiplin soruşturması, tesadüfî delil.

ABSTRACT

Evidence which is obtained through inspection of the communication discipline posses value in terms of disciplinary law. It can be used as an evidence without the decision of the competent authority. However, with in the scope of disciplinary proceeding cautionary judgement is not imposed because precautions for the surveillance of communication can only be put into force only if a criminal investigation or prosecution concerned.

According to Code of Criminal Procedure, use of evidence obtained from the surveillance of communication is possible only if it is related with catalog crimes in CMK 135/6 article. However, it is necessary to point out that what is said is not valid in terms of disciplinary law. Coincidence evidence, or evidence derived from the catalog of measures can be used as an evidence regardless of it is lawful or in the catalog list of crimes.

On the contrary, this has been said, in terms of measures to prevent the precautions for the surveillance of communication is not valid. Evidence derived through prevention does not possess value of evidence in the disciplinary investigation. In the same way within the frame of disciplinary law, communication control decision can not be taken. Because these evidences are used fort he purpose of prevention for crimes considered in the special laws, protection of public order, preventing espionage activities, ensure safety and order.

In this study, whether the evidence derived for the purpose of preventing the communication can be used in disciplinary law and whether the prevention of communication control in ongoing disciplinary investigation can be implemented, will be studied. Besides, it will be focused on whether precaution of communication control can be used in disciplinary investigation, in spite of implementing evidence which is obtained as coincidence or to strike upon evidences out of the control of communication.

Key Words: Control of Communication for the purpose of judicial supervision, control of communication for prevention, disciplinary law, disciplinary investigation, evidence of a coincidence.

I-Genel Bir Bakış Açısıyla İletişimin Denetlenmesi

A- Kavram

Telekomünikasyon kavramının Yasada açık bir tanımı yapılmamıştır. *Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 4/1/j maddesine göre telekomünikasyon, “işaret, sembol, ses ve görüntü ile elektrik*

sinyallerine dönüştürülebilen her türlü verinin; kablo, telsiz, optik, elektrik, manyetik, elektromanyetik, elektrokimyasal, elektromekanik ve diğer iletim sistemleri vasıtasıyla iletilmesi, gönderilmesi ve alınması demektir” (Yön/4/1/j).

Doktrinde, telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi, "arada başka vasıta kullanılmadan yapılan her türlü haberleşmenin gizlice dinlenilmesi burada elde edilen bilgilerin kaydedilmesi ve değerlendirilmesi" tarzında tanımlanmıştır². Klasik anlamda, telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi denilince akla ilk gelen telefon dinlemedir.

Kanunda, "telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim" kavramının içeriğine hangi haberleşme araçlarının girdiği tek tek sayılmamıştır. Burada, madde kapsamının belirlenmesi açısından maddede geçen "telekomünikasyon" kavramının açıklanması gerekir; telekomünikasyon, haber, yazı, resim veya her çeşit bilginin tel radyo optik ve başka elektro manyetik sistemlerle iletilmesi bunların yayımı ve alınması demektir³. Bu tanıma göre, klasik posta dışındaki her türlü iletişim, CMK 135 maddesinin kapsamı içerisinde değerlendirilir⁴. Örneğin, kablolu, kablosuz yolla yapılan görüşmeler, internet, e-posta yoluyla yapılan her türlü iletişimler (örneğin ses görüntü, resim, çizgi gibi) ve fax vasıtasıyla yapılan haberleşmeler, jetonlu ya da aleni telefonla yapılan görüşmeler bu kapsamdadır⁵.

Ankesörlü telefonlar da tedbire konu olabilecektir. Bunun tek şartı, bu telefonun şüpheli tarafından kullanıldığının tespit edilmesidir⁶. Ancak, ankesörlü telefonların umumun kullandığı telefonlar olması dolayısıyla burada şüpheli ya da sanık olmayan kişilerin de denetlenmesi gündeme gelecektir ki, bu ise hak ve özgürlükler açısından sakınca doğuracak niteliktedir. Belirtelim ki, yasada, ankesörlü telefonların dinlenemeyeceği yönünde bir sınırlandırmaya gidilmemiştir.

² ÖZTÜRK Bahri/ERDEM Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Bası 10, Ankara, 2006, s. 590.

³ CENTEL Nur/ZAFER Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Bası 7, İstanbul, 2010, s. 391; ÖZTÜRK/ERDEM, s. 602.

⁴ ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray, CMK İzmir Şerhi, Ankara, 2005, s. 565; HAKERİ, Hakan, "Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nda İletişimin Tespiti, Dinlenmesi Ve Kayda Alınması", s. 1, www.portal.hakanhakeri.com/index.php?option=com.tr; YARDIMCI, Murat Mehmet, Amerika Birleşik Devletleri Hukuku Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları ve Türk Hukukunda İletişimin Denetlenmesi, Ankara, 2009, s.179.

⁵ ŞEN, Ersan, Türk Hukukunda Telefon Dinleme – Gizli Soruşturmacı- X Muhbir, Ankara, 2008, s. 58; HAKERİ, s. 1.

⁶ KUNTER, Nurullah/YENİSEY, Feridun / NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Muhakeme Hukuku, 16. Bası, İstanbul, 2008, s. 721.

İletişimin denetlenmesi *tedbiri*, *kişinin yurt dışı* bağlantılarını da kapsar (Yön/7/3).

Ceza Muhakemesi Kanununda, özel düzenlemeye sahip olduğundan telgraflar açısından ise iletişimin denetlenmesi yoluna gidilemez. Aynı şekilde, iletişimin denetlenmesi tedbiri, posta yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesini de kapsamaz⁷.

Telekomünikasyon yoluyla yapılan denetleme ile teknik araçlarla takip yekdiğerinden ayrık tutulması gereken iki farklı tedbiri oluşturur. Birincisi, CMK m. 135 de düzenlenmiştir; TCK m. 132⁸ de hükme bağlanmıştır. İkincisi ise CMK 140 ile düzenlenmiş olup; TCK m. 133⁹ ve 134¹⁰ üncü maddelerinde yaptırım altına alınmıştır.

Teknik araçlarla takip ile kastedilen, şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyerinin teknik araçlarla izlenebilmesi, ses veya görüntü kaydı alınabilmesidir.

İletişimin denetlenmesi tedbirine, *iki halde başvurulabilir*. İlki, yürütülmekte olan bir adli soruşturma evresi ile ilgilidir. İkincisi ise henüz bir soruşturma aşamasına geçilmeden, suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla hizmet etmektedir. Bu son halde tedbir, önleme amaçlıdır. Genel anlamda ifade etmek gerekirse, adli amaçlı denetim, suçun işlenmesinden sonraki

⁷ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 723.

⁸ MADDE 132. - (1) Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlâl eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Bu gizlilik ihlâli haberleşme içeriklerinin kaydı suretiyle gerçekleşirse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın alenen ifşa eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Kişiler arasındaki haberleşmelerin içeriğinin basın ve yayın yolu ile yayınlanması hâlinde, ceza yarı oranında artırılır.

⁹ (1) Kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaları, taraflardan herhangi birinin rızası olmaksızın bir aletle dinleyen veya bunları bir ses alma cihazı ile kaydeden kişi, iki aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Katıldığı aleni olmayan bir söyleşiyi, diğer konuşanların rızası olmadan ses alma cihazı ile kayda alan kişi, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(3) Yukarıdaki fıkralarda yazılı fiillerden biri işlenerek elde edildiği bilinen bilgilerden yarar sağlayan veya bunları başkalarına veren veya diğer kişilerin bilgi edinmelerini temin eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu konuşmaların basın ve yayın yoluyla yayınlanması hâlinde de, aynı cezaya hükmolunur.

¹⁰ (1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlâl eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlâl edilmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.

(2) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Fiilin basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, ceza yarı oranında artırılır.

aşamaya; önleme amaçlı denetim ise suçun işlenmesinden önceki evreye taalluk eder¹¹. Adli amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirine, olayın aydınlatılması amacıyla yönelik olarak, delil elde etmek için başvurulabilir. Dolayısıyla, ortada henüz işlenmekte olan bir suçtan bahsedilemiyorsa adli amaçlı iletişimin denetlenmesi kararı verilemez.

B- İletişimin Denetlenmesi Tedbirinin Mevzuattaki Görünümü

Ceza Muhakemesi hukukunun temel amacı, maddi gerçekliğin hukukun temel ilkeleri ile bireylerin hak ve özgürlüklerine uygun bir şekilde araştırılarak ortaya çıkarılmasıdır. Ancak, maddi gerçekliğin ortaya çıkarılmasında, *amaca giden her yol meşrudur*, ilkesinin uygulanamayacağı şüphesidir. Zira, hukuk devleti ilkesi temel hak ve özgürlüklere saygının yanı sıra, insan haklarını koruma, adalet ve hukuki güvenliği temin etme amacını da bünyesinde barındırmaktadır¹².

Ülkemiz, özellikle de son yıllarda, Avrupa Birliğine katılım sürecinde sıkıntılı alan olarak görülen birçok konuda, hukuki düzenlemeler yaparak, böylece, şeffaf ve daha çok hukuka bağlı bir hukuk sistemini kazanma yolunda ilerleme kaydetmiştir. Elbette, bu durum kendini Anayasada ifadesi bulan “*demokratik sosyal hukuk devleti*” olmanın bir gereği olarak gösterir. Bu bağlamda, “*demokratik toplum*” ilkesini yakından ilgilendiren “*Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi tedbiri*” 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda ayrıntılı olarak yasal bir düzenlemeye kavuşturulmuştur.

Mukayeseli hukukta, bu tedbirin, çok eski zamandan buyana dek uygulanageldiği söylenebilecektir. Bu tedbir, Almanya’da 1968, Avusturya’da 1974, İsviçre’de 1979, Danimarka’da 1984 İngiltere’de 1985, İtalya’da 1988, Fransa’da 1991 yılından bu yana uygulanmaktadır¹³. Ancak belirtelim ki, telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi tedbiri Almanya, Avusturya, İsviçre gibi diğer gelişmiş ülkelerden farklı olarak, Fransa hukuk sisteminde Anayasa çerçevesinde yasal güvenceye

¹¹ YENİSEY, Feridun/ALTUNÇ, Sinan, “İletişimin Denetlenmesi Hakkında”, s. 9, hakanevcin.blogspot.com/.../iletiimin-denetlenmesi-hakkında-prof-dr.html(erişim tarihi, 13.05.2011, saat 11-36), s.10.

¹² GÖKCEN, Ahmet, “Ceza Muhakemesi Hukuku’nda Basit Elkoyma ve Postada Elkoyma” (Özellikle Telefonların Gizlice Denetlenmesi) DEÜHF Döner Sermaye İşletme Yayınları No:49, Ankara, 1994, s. 1.

¹³ TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, Başkanlığı “İletişimin Tespiti, Dinlenmesi, Kayda Alınması ve Haberleşme Özgürlüğünün İhlali İddialarının Araştırılması”, s. 2 www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/.. /kr_telekulak_102008.pdf(erişim tarihi, 13.05.2011, saat 11-24).

kavuşturulmamıştır. Fransa’da, haberleşmenin gizliliğinin korunması, özgürlük hukuku bağlamında, yazılı olmayan Anayasal bir hak olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, iletişimin denetlenmesi tedbiri Fransa’da, yargı kararları ve doktrindeki düşünceler ile tamamlanmaya çalışılmıştır. Belirtelim ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, yasal zemine oturtulmamış bir şekilde uygulanan tedbirin hak ve özgürlükleri ağır ihlal ettiği yönüne temas eden Kruslin kararına¹⁴ kadar bu uygulama devam etmiştir. AIHM mahkemesi, bu karar ile Fransa’yı tazminata mahkûm etmiştir. Bu kararın da etkisi ile Fransa Parlamentosu 1991 yılında kabul ettiği bir yasa ile ceza muhakemesi kanununa ilave maddeler eklemek suretiyle, telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi tedbirini yeniden gözden geçirmiştir¹⁵.

Türk hukukunda, 1982 Anayasa’sına göre, “*herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar. İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir*”(An. m.22).

Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi¹⁶, hukukumuzda ilk olarak, kapsamlı bir şekilde, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile

¹⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Fransa hakkında 24.043.1990 tarihinde Kruslin ve Huving olaylarında ihlal kararları vermiştir. Mahkeme ihlal kararlarının dayanağını üç hususu üzerine odaklandırmıştır; 1) Yasa tarafından öngörülme, 2) İletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabilmesi için Sözleşmenin 8/2 inci maddesinde sayılan amaçlara ulaşılmasının hedeflenmesi, 3) Tedbirin uygulanmasının orantılılık ilkesi ile bağdaşması, sosyal ihtiyaç noktasında gerekli olması ve demokratik toplum kurallarına uygun olması. (TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı Raporu, s.9). Bu karar için bkz., **ERGÜL**, Engin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2. Bası, Ankara, 2004, s. 2.

¹⁵ Bu konuda daha fazla bilgi için bkz., **SAYDAM**, Mehmet, Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, İstanbul, 2011, s. 47.

¹⁶ Mukayeseli Hukukta bu kavram “haberleşmenin denetlenmesi” şeklinde adlandırılmaktadır. Bu konuda bkz., **YENİSEY/ALTUNÇ**, s. 5. Bu tedbir çoğu modern ülke sistemlerinde de uzun yıllardan bu yana uygulana gelmektedir (**ERDEM**, M. Ruhan, “5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, (www.ceza-bb.adalet.gov.tr/, Erişim tarihi: 15/06/2010), s. 1. Avrupa Parlamentosu 2001/2098(I INI) sayılı rapo-

girmiştir. Eski 1412 sayılı Ceza Muhakemesi Usulü Kanununda, bu tedbir açıkça düzenlenmiş değildi. Sadece, 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu ile iletişimin dinlenmesi ve tespiti başlıklı bir düzenleme öngörülmüştü (m. 2¹⁷). ÇASÖMK a göre, iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurulabilmesi, işlenen suçun adı geçen Kanunun 1. maddesinde sayılan suçlardan birisini¹⁸ oluşturmasına bağlı tutulmuştu. Buna göre, suç işleme amacının bir örgütün faaliyet ve amacı çerçevesinde ortaya çıkması lazımdı¹⁹. Bunun yanı sıra, bu tedbire başvurulabilmesi için suçun işlendiği yönünde kuvvetli bir belirtinin oluşması ve başka bir

runda; devletlerin, ulusal güvenliğin sağlanması amacı ile dinleme faaliyetlerini yürütülebilirlerinin kabul edilebilir olduğunu vurgulamıştır. (TBMM inceleme raporu, iletişim, s. 3.)

¹⁷ ÇASÖMK m. 2' ye göre, "Bu Kanunda öngörülen suçları işleme veya bunlara iştirak yahut işlendikten sonra failere her ne suretle olursa olsun yardım veya aracılık veya yataklık etme kuşkusuna altında bulunan kimselerin kullandıkları telefon, faks ve bilgisayar gibi kablolu, kablosuz veya diğer elektromanyetik sistemlerle veya tek yönlü sistemlerle alınan veya iletilen sinyalleri, yazıları, resimleri, görüntü veya sesleri ve diğer nitelikteki bilgileri dinlenebilir veya tespit edilebilir. Tespit edilenler mühürlenerek yetkililerce zapta bağlanır.

İletişimin dinlenmesine veya tespitine ilişkin kararlar, ancak kuvvetli belirtilerin varlığı halinde verilebilir.

Başka bir tedbir ile failin belirlenmesi, ele geçirilmesi veya suç delillerinin elde edilmesi mümkün ise, iletişimin dinlenmesine veya tespitine karar verilemez.

Resmi veya özel her türlü iletişim kuruluşlarının tuttukları, iletişimin içeriği dışında kalan kayıtlar hakkında da yukarıdaki hükümler uygulanır.

Dinleme veya tespiti veya kayıtların incelenmesine hakim karar verir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı da bu hususlarda yetkilidir. Hakim kararı olmaksızın yapılan bu gibi işlemlerin yirmidört saat içinde hakim kararına bağlanması şarttır. Sürenin dolması veya hakim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır.

Dinleme ve tespit kararları en çok üç ay için verilebilir, bu süre en çok iki defa üçer aydan fazla olmamak üzere uzatılabilir.

İletişimin dinlenmesi ve tespiti sırasında bu Kanunda öngörülen suçların işlendiğine ilişkin şüphe ortadan kalkarsa, tedbir Cumhuriyet savcısının tarafından kaldırılır. Bu gibi hallerde tedbir uygulaması sonucu elde edilen veriler, Cumhuriyet savcısının denetimi altında derhal ve nihayet on gün içinde yok edilir ve durum bir tutanakla belirlenir.

Cumhuriyet savcısı veya görevlendireceği kolluk mensubu, iletişim kurum ve kuruluşlarında görevli veya böyle bir hizmeti vermeye yetkili olanlardan, dinleme ve kayda alma işlemlerinin yapılmasını ve bu amaçla cihazların kurulmasını istediğinde, bu istem derhal yerine getirilir ve işlemin başladığı ve bitirildiği tarih ve saat bir tutanakla saptanır".

¹⁸ ÇASÖMK m. 1/1 e göre, "Doğrudan veya dolaylı biçimde bir kurumun, kuruluşun veya teşebbüsün yönetim ve denetimini ele geçirmek, kamu hizmetlerinde, basın ve yayın kuruluşları üzerinde, ihale, imtiyaz ve ruhsat işlemlerinde nüfuz ve denetim elde etmek, ekonomik faaliyetlerde kartel ve tröst yaratmak, madde ve eşyanın azalmasını ve darlığını, fiyatların düşmesini veya artmasını temin etmek, kendilerine veya başkalarına haksız çıkar sağlamak, seçimlerde oy elde etmek veya seçimleri engellemek maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak (...) suretiyle yıldırma veya korkutma veya sindirme gücünü kullanarak suç işlemek için örgüt kuranlara veya örgütü yönetenlere veya örgüt adına faaliyette bulunanlara veya bilerek hizmet yüklenenlere sadece bu nedenle üç yıldan altı yıla kadar; örgüte üye olanlara iki yıldan dört yıla kadar ağır hapis cezası verilir".

¹⁹ ÖZBEK, Veli Özer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2006, s. 422.

yolla delil elde edilebilmesi imkânının bulunmaması aranmaktaydı²⁰. Bu kanunun kapsamı dışında kalan suçlarda ise Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenen postada el koyma hükümleri²¹ kıyasen uygulanmak suretiyle iletişimin denetlenmesi yoluna gidilebiliyordu. Dolayısıyla, iletişimin denetlenmesi konusunda, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun yürürlüğünden önceki dönemde, CMUK un 91 vd maddesinde yer alan postada el koyma hükümleri uygulanmaktaydı²².

Günümüzde ise bu tedbir, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun CMK m. 135, 136, 138 inci maddelerinin yanı sıra, 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun ek 7 nci maddesi, 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun ek 5 inci maddesi, 1/11/1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanununun 6 ncı maddesinde düzenlenmiştir. Aynı şekilde, Türk Ceza Kanununun 132, 133, 134, 137, 258, 285 inci maddelerinde, haberleşme hürriyetine yapılan hukuka aykırı müdahaleler yaptırım altına alınmıştır.

İletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme tedbirlerinin, uygulama esas ve usullerini göstermek amacıyla 14.02.2007 tarihli “*Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik*” hü-

²⁰ YENİSEY, Feridun, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yöntemleri, Hukuk Kurultayı”, Ankara, 2000 (Kurultay), s. 350.

²¹ Maznuna gönderilen mektup, telgraf vesair mersulelerin zaptı başlıklı CMUK nın Madde 91’ göre, “ Maznuna gönderilen mektuplar vesair mersule ve telgrafların posta ve telgrafhanede zaptı caizdir. Maznun tarafından veya ona hitaben gönderildiği bazı hallerden anlaşılabilir ve tahkikat noktai nazarından münderecatının ehemmiyeti haiz olduğu tayin edilen mektuplar vesair mersule ve telgrafların dahi bu yerlerde zaptı caizdir. Mektup, telgraf vesair mersulelerin zaptı kararı , Madde 92 - Bundan evvelki maddede yazılı olan zabıt muamelesi ancak hakim tarafından yapılabilir. Tehirinde mazarrat umulan ve munhasıran kabahatlere mütaallik bulunmayan hallerde bu muamelenin icrasına Cumhuriyet Müddeiumumileri dahi salâhiyetlidir. Şukadar ki müddeiumumiler kendilerine verilen şeyleri ve bilhassa mektup lar vesair posta mersulelerini açmaksızın derhal hakime tevdi etmek mecburiyetindedirler. Cumhuriyet Müddeiumumisi tarafından emrolunan zabıt muamelesi eşya henüz teslim edilmemiş olsa bile üç gün içinde hakim tarafından tasdik olunmadığı takdirde hükümsüzdür. Cumhuriyet Müddeiumumisinin verdiği emir üzerine yapılan, zabıt muamelesiyle mektup vesair posta mersulelerinin açılması hakkında karar itası 90 ıncı madde mucibince salâhiyetli hakimindir. Tedbirlerin alakadarlara bildirilmesi Madda 93- Tahkikatın gayesine halel vermek ihtimali olmadıkça 91 ve 92 nci maddelere göre alınacak tedbirler alakadarlara bildirilir. Açılmasına karar verilmemiş olan mektup ve mersuleler derhal alakadarlara teslim olunur. Açılıpta alıkonulması icabetmeyenler hakkında da bu yolda muamele edilir. Alıkonulan bir mektubun tahkikat için gizli tutulmasında fayda görülmeyen kısımlarının sureti mürselünileyhe gönderilir”.

²² GÖKCEN, s. 192; VATAN, Zeki, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak İletişimin Denetlenmesi, İstanbul, 2009, s. 67.

kümleri yürürlüğe sokulmuştur²³. Hemen belirtelim ki bu Yönetmelik hükümleri hem adli ve hem de önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirleri açısından geçerlidir. Dolayısıyla, iletişimin denetlenmesinde, bu yönetmelik hükümleri göz önünde bulundurulur (m. 2)²⁴.

Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi ise bazı özel kanunlarda düzenlenmiştir²⁵. 4422 sayılı Yasa kapsamında, önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirine yer verilmemişti. Bu dönemde uygulanan önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbiri hukuka aykırı kabul ediliyordu²⁶. Bu tedbire, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda da yer verilmiş değildi. Hatta CMK 135/7 de, adli *amaçlı iletişimin tespiti dışında başkaca hiçbir amaçla haberleşme hürriyetine müdahale edilemeyeceği* konusunda bir hüküm getirilerek, adeta, önleme amacıyla iletişimin denetlenmesinin yasaklanması yoluna gidilmişti. Tabi ki, böyle bir durumun özellikle de organize suçlar ile terör eylemlerine karşı kamu güvenliğinin sağlanmasını sekteye uğratabilecek nitelikte sonuçlar doğurduğu söylenebilecekti. İşte, bu sakıncayı gidermek amacıyla hukukumuzda ilk defa 3.07.2005 tarihinde kabul edilerek aynı tarihte yürürlük kazanan 5397 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun ek 7 nci maddesine, 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun ek 5 inci maddesine, 1/11/1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanununun 6 ncı maddesine eklemeler yapılmak suretiyle, önleyici amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbiri kabul edilmiştir.

C-İletişimin Denetlenmesi Tedbirinin Hukuki Niteliği

“İletişimin denetlenmesi tedbiri”, bir muhakeme hukuku tedbiridir. Bu tedbir, klasik anlamda, koruma tedbiri olmayıp; suç deliline ulaşmak için kullanılan bir araştırma vasıtasıdır²⁷. Ancak, koruma tedbirleri için var olan bütün teminatların burada da geçerli olacağını söylenebilmesi mümkündür²⁸. Koruma tedbiri, ceza muhakemesinin sağlıklı ve etkin bir şekilde yürütülmesinin sağlanabilmesi için ceza muhakemesinde karar

²³ “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, RG T. 14.01. 2007, S. 26434.

²⁴ ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, Ankara, 2010, s. 414.

²⁵ ŞAHİN, Cumhur, “Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. XI, S. 1-2, Y. 2007, s. 1.

²⁶ VATAN, s. 67; ŞEN, s. 56.

²⁷ CENTEL/ZAFER, s. 391.

²⁸ CENTEL/ZAFER, s. 391.

verme yetkisi olan kişiler tarafından, geçici olarak başvuru ve hükümden önce hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması sonucunu doğuran önlemlerdir²⁹. Koruma tedbirleri, yakalama, gözaltına alma, tutuklama, zorla getirme, arama ve el koyma gibi tedbirlerdir³⁰.

Koruma tedbirleri için, hukukumuzda, belli teminatlar öngörülmüştür. Bu teminatların başında *yasal düzenlemeye dayanma* gelmektedir³¹. Esasen, hak ve özgürlükleri sınırlandıran muhakeme hukuku tedbirleri açısından, *yasayla düzenlenmiş olma* asıldır. Bu tedbir açısından, hak ve özgürlükler ile sıkı irtibatı dolayısıyla yorum ya da kıyas yoluyla da olsa, hükmün uygulama alanı genişletilemez. Nitekim CMK m. 135/ 7 de düzenlenen, “*Bu Maddede belirlenen esas ve usuller dışında hiç kimse, bir başkasının telekomünikasyon yoluyla iletişimini dinleyemez ve kayda alamaz*” tarzındaki ibare, bu durumu ifade etmektedir. Bu tedbir, CMK 135 madde hükmünün lafzı ve ruhu dikkate alındığında, gizli ve özel niteliktedir. Bu tedbire, her suç yerine sadece kanunda belirtilen suçlar için başvurulabilir.

D-İletişimin Denetlenmesi Tedbirinin Türleri

Yasada, iletişimin denetlenmesi tedbirinin türleri olarak, “*iletişimin tespit edilmesi*”, “*iletişimin dinlenebilmesi*”, “*iletişimin kayda alınabilmesi*”, “*sinyal bilgilerinin değerlendirilebilmesi*” ne açıkça yer verilmiştir (CMK m. 135/1). Ancak bunun yanı sıra, mobil telefonunun yerinin tespiti işlemi de iletişimin denetlenmesi tedbirinin, diğer bir türü olarak kabul edilmektedir (CMK m.135/4)³².

*Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin*³³ 4/1/f maddesi uyarınca, iletişimin tespiti (Historical Traffic Search), iletişimin içeriğine müdahale etmeden, iletişim araçlarının diğer iletişim araçlarıyla kurduğu

²⁹ ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Ruhan Mustafa/SIRMA, Özge/SAYGILAR, F. Yasemin/ALAN, Esra, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2010, 3. Bası, s. 379.

³⁰ ÖZTÜRK /TEZCAN/ERDEM /SIRMA /SAYGILAR/ALAN, s. 379.

³¹ Koruma tedbirleri için öngörülen diğer teminatlar öğretilde, suç şüphesinin belli yoğunlukta olması, geçici olması, muhakemenin yapılabilmesini sağlaması delil temin etmek veya muhafaza etmek ya da verilecek kararın kağıt üzerinde kalmasını önlemek amacının olması, kural olarak hakim, gecikmez hallerde savcının kararının bulunması oranlılık ilkesinin bulunması, şeklinde sıralanmıştır, bu konuda bkz., ÖZTÜRK /TEZCAN/ERDEM /SIRMA /SAYGILAR/ALAN, s. 381, vd.

³² ŞAHİN, Cumhur, “Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C.XI, S.1-2, Y. 2007, s. 2; KIVRIL, Halil, Ceza Yargılamasında İletişimin Tespiti, TAAD, Cilt:1, Yıl:1, Sayı:3 (20 Ekim 2010), s. 5.

³³ Bundan sonraki ifadelerde Yönetmelik kavramı kullanılacaktır.

iletişime ilişkin arama, aranma, yer bilgisi ve kimlik bilgilerinin tespit edilmesine yönelik işlemleri ifade eder.

Dinleme, “canlı dinlemedir ve telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin, bu konuda yetkili kılınan, üçüncü kişi tarafından, dinlenmesidir”³⁴. Dinleme tedbirinde, iletişim aracı canlı olarak dinlenir. Dinleme, iletişimin kayda alınması suretiyle yapılır(Yön/9/1).

İletişimin kayda alınması, “telekomünikasyon yoluyla yapılmakta olan iletişimin yetkilendirilmiş olan üçüncü kişi tarafından bir kayıt cihazı yardımıyla kaydedilmesidir”³⁵.

Sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi, iletişimin içeriğine müdahale niteliğinde olmayıp diğer bir deyişle, dinleme ve kayda alma tedbirlerini içermeyip, yetkili makamdan alınan karar kapsamında sinyal bilgilerinin iletişim sistemleri üzerinde bıraktığı izlerin tespit edilerek bunlardan anlamlandırılan sonuçlar çıkarmak üzere gerçekleştirilen değerlendirme işlemlerini içerir (Yön. m. 4).

İletişimin denetlenmesi kapsamında, herhangi bir iletişim aracının bulunduğu yerin tespit edilmesini amaçlayan, “*mobil telefonunun*³⁶ yerinin tespiti” işlemi de söz konusu olabilir. Bu tedbir, iletişimin denetlenmesi tedbirinden bağımsız bir tedbir niteliğini taşır³⁷. Zira burada, delil elde etmekten ziyade, mobil telefonunun yerinin, yani, şüphelinin bulunduğu yerin tespit edilmesi suretiyle şüphelinin yakalanması amaçlanmaktadır³⁸.

E-İletişimin Denetlenmesi Tedbirinin Uygulanabilirlik Koşulları

1-Adli Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Açısından

aa- Genel Olarak

CMK 135/1 madde hükmüne göre, “*bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla*

³⁴ ŞEN, s. 58.

³⁵ ÖZBEK/ DOĞAN, CMK İzmir Şerhi, Ankara, 2005, s. 564.

³⁶ Günümüzde mobil telefonuyla kastedilen cep telefonudur.

³⁷ CENTEL/ZAFER, s. 396; 9. ÖZBEK, s. 421.

³⁸ TAŞKIN, Mustafa, Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi, Ankara 2008, s. 72; TAMÖZ, Mehmet/ KOCABEY, Hüseyin, Türk Hukukunda Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan Önleme Ve Adli Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi Teknik Araçlarla İzleme, Ankara, 2009, s. 45

iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır”.

Yönetmeliğin 5/1 maddesine göre de, bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir; bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinde³⁹ belirtilen, bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda da dinlenebilir, kayda alınabilir veya sinyal bilgileri değerlendirilebilir.

Ortaya konulan bu yasal düzenlemelere göre, iletişimin denetlenmesine karar verilmesi için gereken koşullar şunlardır;

- Ortada CMK 135/6 maddesinde sayılan katalog suçlardan birisi kapsamında kalan bir ceza soruşturması ya da kovuşturmasının bulunması⁴⁰,
- Suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı,
- Başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması,
- Hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından verilen bir kararının bulunması,
- Cumhuriyet savcısı kararının, derhâl, hâkimin onayına sunulması ve hâkimin, kararını en geç yirmi dört saat içinde vermesinin gerekmesi,
- Kural olarak ancak şüpheli ya da sanığın iletişiminin denetlenebilmesi,
- Tedbirin iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi ve mobil telefonunun yerinin tespiti şeklinde ortaya çıkması.

³⁹ Yönetmeliğin 8 inci maddesine göre, “(1) Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi, ancak Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 220 nci maddesinin iki, yedi ve sekizinci fıkralarında yer alan suçların bir terör örgütünün faaliyeti kapsamında işlenmesi hâlinde bu suçlar için de iletişimin dinlenmesi, kayda alınması ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirlerine başvurulabilir. (2) Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitinde birinci fıkra hükmü aranmaz”.

⁴⁰ Teşebbüs aşamasında kalan suçlar açısından da bu tedbir uygulanabilir. Buna karşın kanun hazırlık hareketlerini cezalandırmadığından bu aşamadaki hareketler açısından iletişimin denetlenmesi yapılamaz, bu konuda bkz., SAYDAM, s. 98.

bb-Suç İşlendiğine İlişkin Kuvvetli Şüphe Sebeplerinin Varlığı

Yasada, iletişimin adli amaçlı olarak denetlenmesi açısından aranan şüphe türü "*kuvvetli şüphe sebepleri*" olarak açıklanmıştır⁴¹ ⁴²(CMK m.135/1). *Kuvvetli şüphe sebeplerinden* anlaşılması gereken failin cezalandırılmasının büyük olasılık ortaya koymasındır⁴³. Bu nedenle de kuvvetli suç şüphesi seviyesinde meydana gelmeyen, örneğin, basit şüphe halinde, bu tedbire başvurulamaz. Kuvvetli suç şüphesinin oluşmadığı hallerde, sözgelimi, kriminalistik varsayımlar, suçların işlenme sıklığı, toplum açısından taşıdığı önem gibi gerekçelere dayalı olarak bu tedbire başvurulabilmesi güçtür⁴⁴.

cc-Başka Suretle Delil Elde Edilmesi İmkânının Bulunmaması

İletişimin denetlenebilmesi için aranan diğer bir koşul, "*başka bir surette delil elde etme imkânının bulunmamasıdır*". Burada başka suretle delil elde etme imkânının bulunmaması ile kastedilen, mahkûmiyete yeter delil elde edilememiş olmasıdır⁴⁵. Yönetmeliğin 4/1/c maddesi uyarınca, *başka bir suretle delil elde etme imkânının bulunmaması*, soruşturma veya kovuşturma sırasında diğer tedbirlere başvurulmuş olsa bile sonuç alınmayacağı hususunda bir beklentinin varlığı veya başka yöntemlerden biri veya birkaçının uygulanmasına rağmen, delil elde edilememesi ve delillere ancak bu Yönetmelikte düzenlenen tedbirlerle ulaşılabilecek olmasını ifade eder. Diğer bir deyişle, şüpheliye isnat edilen suçun ispatının, iletişimin denetlenmesi dışında başka bir tedbir ya da delille olanaksız kalması lazımgelir. Bu koşul dolayısıyla, *bu tedbire başvurulması son çare*

⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz., ÖZTÜRK/ERDEM/ÖZBEK, s. 627-630). Buna karşın Alman hukukunda bu tedbire karar verilmesi için basit şüphe yeterli görülmektedir (KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 733).

⁴² Ceza muhakemesi hukukunda şüphe basit şüphe, yeterli şüphe ve kuvvetli şüphe olmak üzere üçe ayrılır. Basit şüphe, tahmine ya da varsayıma dayanmayan "belli ve yaşanmış somut olgularla ya da en azından dolaylı delillerle desteklenen şüphedir. Soruşturma aşamasının başlatılabilmesi için gerekli olan şüphe basit şüphedir (CMK m.160/1). Yeterli şüphe, kişinin beraat etme ihtimalinin mahkûm olma ihtimaline göre daha yüksek olduğu durumlarda kabul edilen şüphedir. Cumhuriyet savcısının kamu davası açması için gereken şüphe yeterli şüphedir(CMK m.170/2). Kuvvetli şüphe ise, kişinin mahkûm olma ihtimalinin kuvvetle muhtemel olduğu hallerde kabul edilen şüphe türüdür. Muhakeme hukuku çerçevesinde şüpheden bahsedilebilmesi için ortada en azından belirti niteliğinde bir delilin bulunması gerekir. Soyut iddialara ya da hayat tecrübelerine uygun düşmeyen değerlendirilmelere şüphe vasfı yüklenemez. Bu nitelikteki deliller ancak "tahmin" olarak kabul edilebilir.

⁴³ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 603.

⁴⁴ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 603; TURHAN, Faruk/ AKSU, Muharrem, "İnsan Haklarının Korunması Açısından Önleyici Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Tedbiri", idc .sdu. edu. tr/ tammetinler /demokrasi /demokrasi 27 . pdf, s. 267.

⁴⁵ KEKLİK, Ramazan, "Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi", Adalet Dergisi, S. 25, (www.yayin.adalet.gov.tr /dergi /25 sayı.pdf, Erişim Tarihi 25.03.2010, s. 153.

olarak düşünülmelidir⁴⁶. Bu şekilde, iletişimin denetlenmesi yoluyla delil elde edilmesi güçleştirilmek istenmiştir⁴⁷.

dd-CMK 135/6 Maddesinde Sayılan Katalog Suçlardan Birisinin Varlığı

İletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabilmesi için “*iletişimin dinlenilmesi*”, “*iletişimin kayda alınması*” ile “*sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi*” tedbirlerine konu olan suçun, katalog suçlardan birisinin kapsamında kalması gerekir. Buna karşın, “*iletişimin tespiti*” ya da “*mobil telefonun yerinin tespiti*” tedbirlerine ise katalog suçlara bağlı kalınsızın tüm suçlar açısından başvurulabilir⁴⁸.

CMK 135/6 madde hükmü uyarınca, katalog suçlar şunlardır: a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

- Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti (Madde 79, 80),
- Kasten öldürme (Madde 81, 82, 83),
- İşkence (Madde 94, 95),
- Cinsel saldırı (birinci fıkra hariç, Madde 102),
- Çocukların cinsel istismarı (Madde 103),
- Uyuşturucu veya uyarıcı Madde imal ve ticareti (Madde 188),
- Parada sahtecilik (Madde 197),
- Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, Madde 220)⁴⁹,
- (Ek alt bend: 25/05/2005-5353 S.K./17.mad) 1 Fuhuş (Madde 227, fıkra 3),
- İhaleye fesat karıştırma (Madde 235),
- Rüşvet (Madde 252),
- Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama (Madde 282),
- Silahlı örgüt (Madde 314) veya bu örgütlere silah sağlama (Madde 315),
- Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk (Madde 328, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337) suçları,

⁴⁶ ŞAHBAZ, İbrahim, İletişimin Denetlenmesi ve Yasak Deliller, Ankara, 2009, s. 50; TBMM İnceleme Raporu, s. 7.

⁴⁷ ŞAHBAZ, s. 80.

⁴⁸ KAYMAZ, Seydi, Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, 2. Bası, Ankara, 2011, s. 140.

⁴⁹ “Suç işlemek için örgüt kurmak suçunun” katalog suç kapsamına alınmasının iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulama sahasını oldukça genişleteceği zira bu suçun “torba hüküm” niteliğine sahip olduğu görüşü konusunda bkz., ŞEN, s. 75vd.

- Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan silah kaçakçılığı (Madde 12) suçları,
- (Ek bend: 25/05/2005-5353 S.K./17.mad) Bankalar Kanununun 22 nci Maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkralarında tanımlanan zimmet suçu,
- Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar,
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 ve 74 üncü maddelerinde tanımlanan suçlar.

ee-Ceza Soruşturması ya da Kovuşturması Kapsamında Şüpheli ya da Sanık Sıfatına Sahip Kişinin Bulunması

CMK 135 deki tedbirin uygulanabilmesi için ortada bir ceza soruşturması/kovuşturmasına konu olan şüpheli/sanığın bulunması gerekir. CMK 135/6'da sayılan katalog suçlardan birini işlediği yönünde kendisinden şüphe duyulmayan bir kişi hakkında iletişimin denetlenmesi kararı verilebilmesi imkânsızdır⁵⁰. Yönetmeliğin 7/1 inci maddesi uyarınca, iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması veya sinyal bilgilerinin değerlendirilmesi tedbirine şüpheli veya sanık hakkında karar verilir. Dolayısıyla, hâlihazırda devam etmekte olan herhangi bir ceza soruşturması ya da kovuşturması yoksa, diğer bir deyişle, şüpheli ya da sanık sıfatına sahip olan kişi ya da kişilerden bahsedilemiyorsa bu tedbirin uygulanabilmesi mümkün olmaz⁵¹.

Mobil telefonunun yerinin tespiti için ise bu söylenenler geçerli değildir. Çünkü bu tedbir açısından Yönetmelik kapsamında, yukarıda belirtilen nitelikte bir sınırlandırmaya gidilmemiştir. Dolayısıyla, mobil telefonun yerinin tespiti tedbirine, şüpheli ya da sanık olmayan kişiler açısından da başvurulabilir⁵².

⁵⁰ Buna karşın Alman hukukuna göre kendisinden şüphe duyulmayan kişiler hakkında da denetleme kararı alınabilmesi mümkündür, bu konuda bkz., KUNTER/YENİSEY/ NUHOĞLU, s. 724.

⁵¹ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 720; ŞAHİN, s. 5. Mukayeseli hukukta şüpheli statüsünü almamış kişiler hakkında da iletişimin denetlenmesine karar verilebildiği konusunda bkz.,YENİSEY/ALTUNÇ, s. 14. ÖZBEK, s. 426.;YARDIMCI, s. 182. Y. 4. CD., 29.11.2006, 2006/4669E., 2006/17007K sayılı kararı.

⁵² YARDIMCI, s. 216. Buna karşın karşılaştırmalı hukukta, şüpheli olmayan kişiler hakkında da iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanmasına imkân tanıdığı görülmektedir, (YENİSEY/ALTUNÇ, s. 28).

ff-Hâkim Veya Gecikmesinde Sakınca Bulunan Hallerde Cumhuriyet Savcısı Tarafından Verilen Bir Kararın Bulunması

İletişimin denetlenmesi tedbirine kural olarak, ancak, hâkim kararıyla başvurulabilir⁵³. Burada yetkili hâkimin belirlenmesinde kural olarak, CMK 12⁵⁴ ila 16⁵⁵ ncı maddeleri göz önünde bulundurulur⁵⁶. İstisnai olarak, özel görevli ağır ceza mahkemelerinin görevine giren CMK 250. maddesinin 1. fıkrasının a-b-c bentlerinde düzenlenen suçlarda ise CMK 251'2 uyarınca, var ise Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu işlerle görevlendirilen ağır ceza mahkemesi üyesinden, aksi halde, yetkili adli yargı hâkimlerinden tedbir kararı verilmesi talep edilebilir.

CMK 135/1 uyarınca, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise, Cumhuriyet savcısının kararıyla şüphelinin telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını, derhâl, hâkimin onayına sunar.

⁵³ İngiltere hukukuna göre ise iletişimin denetlenmesi kararı İçişleri bakanı ya da bakanın yetkilendirdiği üst düzey yönetici tarafından verilmektedir. Bu karara itiraz halinde ise itiraz yetkili hâkim tarafından sonuçlandırılmaktadır. Bu konuda bkz., TAMÖZ/KOCABEY, s. 56.

⁵⁴ CMK m. 12, "(1) Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir.
(2) Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir.
(3) Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse yetki, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesine aittir. Ancak, aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir.
(4) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi de yetkilidir. Mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi de yetkilidir.
(5) Görsel veya işitsel yayınlarda da bu Maddenin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır. Görsel ve işitsel yayın, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi de yetkilidir".

⁵⁵ CMK m. 16, "(1) Yukarıdaki Maddelere göre her biri değişik mahkemelerin yetkisi içinde bulunan bağlantılı ceza davaları, yetkili mahkemelerden herhangi birisinde birleştirilerek görülebilir.

(2) Bağlantılı ceza davalarının değişik mahkemelerde bakılmasına başlanmış olursa, Cumhuriyet savcılarının istemlerine uygun olmak koşuluyla, mahkemeler arasında oluşacak uyuşma üzerine, bu davaların hepsi veya bir kısmı bu mahkemelerin birinde birleştirilebilir.

(3) Uyuşmazsa, Cumhuriyet savcısı veya sanığın istemi üzerine ortak yüksek görevli mahkeme birleştirmeye gerek olup olmadığına ve gerek varsa hangi mahkemede birleştirileceğine karar verir.

(4) Birleştirilmiş olan davaların ayrılması da bu suretle olur.

⁵⁶ SAYDAM, s. 141.

2-Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Açısından

Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi ile amaçlanan, organize suçlar ile terör eylemlerine karşı kamunun güvenliğini sağlamaktır. Bu tedbir, belirtilen özelliğinden dolayı, öğretide, “suç önleyici tedbir” olarak nitelendirilmektedir⁵⁷. Önleyici amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirinin sağlıklı olarak uygulanabilirliğinin sağlanması, ancak, suçla mücadeleden elde edilebilecek kazanımlar ile kamu düzeni ve toplumun menfaatinin karşılaştırılması ile temin edilebilir. Bu nedenle bu tür uygulamalar ile hak ve özgürlüklerin özünün zedelenmemesine dikkat gösterilmeli, diğer taraftan, sınırlarının kesin ve net olarak belirlenebilir olması sağlanır hale getirilmelidir⁵⁸.

Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesinde, amaç, suç delillerinin elde edilmesi, dolayısıyla, suç ile ilgili olmayıp demokratik toplum yapısını hedefleyen toplum güvenliğini zedeleyecek tehdit içerikli eylem ve davranışlara karşı düzenli ve sistemli bir şekilde bilgi toplanmasının sağlanması ve bu bilgiler çerçevesinde güvenlik kaygılarını ortadan kaldıracı değerlendirmelerin yapılmasının teminidir⁵⁹.

Emniyet, MİT ve Jandarma teşkilatı, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu, 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Millî İstihbarat Teşkilatı Kanunundan doğan görevlerini yerine getirmeleri sürecinde, bu yasalarda düzenlenen suçların önlenmesi amacıyla, iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurabileceklerdir⁶⁰. Bu bağlamda, önleme amaçlı denetime, yasa da yer alan suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla gidilmektedir. Önleme amaçlı denetimin uygulanabilmesi için CMK 250 inci maddesi kapsamında sayılan bir suçun işleneceği yönünde makul bir şüphenin ortaya çıkmış olması gerekir.

⁵⁷ BİRTEK, Fatih, “İstihbarat Amacıyla İletişim Özgürlüğüne Müdahale Edilmesi ve Müdahaleden Elde Edilen Materyallerin Delil Olarak Kabul Edilebilirliği” (“İstihbarat Amacıyla İletişim Özgürlüğüne Müdahale Edilmesi Ve Müdahaleden Elde Edilen Materyallerin Delil Olarak Kabul Edilebilirliği” başlıklı makalenin tüm hakları yazarı Öğr. Gör. Fatih Birtek'e aittir ve makale, yazarı tarafından Türk Hukuk Sitesi (<http://www.turkhukuksitesi.com>) kütüphanesinde yayınlanmıştır), s. 2.

⁵⁸ KARAKEHYA, Hakan, “Gözetim ve Suçla Mücadele”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 58, S. 2, s. 347.

⁵⁹ TAŞTAN, Mehmet, “Telekomünikasyon Yoluyla Gerçekleştirilen İletişimin Önleme Amaçlı Olarak Denetlenmesinin Amaç Kapsamı Ve Sınırları”, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Yıl 4, Sayı 29, Ocak 2009, s. 95.

⁶⁰ CENTEL/ZAFER, s. 397; TURHAN/ AKSU, s. 4.

CMK 250 inci maddesinde sayılan şu suçlarda önleme amaçlı denetim yapılabilecektir: a) Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu veya uyarıcı Madde imal ve ticareti suçu⁶¹, b) Haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlar⁶², c) İkinci Kitap Dördüncü Kısımın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332 nci Maddeler hariç).

Sayılan bu suçların önlenmesi amacıyla, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde⁶³, Emniyet Genel Müdürü veya İstihbarat Dairesi Başkanının yazılı emriyle, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, yirmi dört saat içinde yetkili ve görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir derhal kaldırılır. Bu halde, dinlemenin içeriğine ilişkin kayıtlar, en geç on gün içinde yok edilir; durum bir tutanakla tespit olunur ve bu tutanak denetimde ibraz edilmek üzere muhafaza edilir (PVSK Ek m. 7/2).

Denetimin sağlanabilmesi için suçun işleneceği konusunda somut ve haklı emarelerin elde edilmiş olması⁶⁴, yani, denetim konusu olan suçun işleneceği noktasında makul bir şüphenin oluşmuş olması gerekir⁶⁵. Bu emareler varsayımlar ya da soyut ihbarlar, ya da haklı olgu ve olaylar içermeyen değerlendirmelerden ibaret olmalıdır.

Tüm ülkeyi ya da belli bir şehri ya da bir coğrafi beldeyi hedef alacak tarzda bir tedbir kararı verilemez⁶⁶. Bu tedbirin uygulanabilmesi için,

⁶¹ Dolayısıyla bu suçun bireysel olarak tek kişi tarafından işlenmesi halinde bu tedbir uygulanmaz ise de uygulamada bu suçun bireysel olarak işlenmesi ile pek karşılaşılmamaktadır.

⁶² Görüleceği üzere bu bend kapsamında denetim uygulanabilmesi için üç unsurun beraber gerçekleşmiş olması gerekir: 1- işlenen suç haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgüt tarafından işlenmeli 2- işlenen suç cebir ve tehdit uygulanarak işlenmeli.

⁶³ Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti Dinlenmesi Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmeliğin 3üncü maddesine göre gecikmesinde sakınca buluna hal "Derhal işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin saptanamaması olasılığının ortaya çıkması hâlini" ifade eder. (Resmi Gazete Tarihi : 10/11/2005 "Resmi Gazete" Sayısı : 25989) . Hakimden karar talep edebilecek yeterli zamanının bulunduğu hallede gecikmesinde sakınca bulunan hâlin bulunmayacağı konusunda bkz., TAŞKIN, s. 209.

⁶⁴ ŞEN, s. 45.

⁶⁵ YARDIMCI, s. 246; TAŞKIN, s. 199. Bu şüphenin basit şüphe seviyesinde olmasının yeterli olacağı konusunda bkz., TURHAN/AKSU, s. 7.

⁶⁶ Y. 9. CD. 04.06.2008 tarih E. 2008/874, K. 2008/22381 sayılı kararı.

işlenmesi muhtemel olan suçun hangi suç olduğunun ve kimin tarafından işleneceğinin, somut olarak tespit edilmiş olması ve suçun işleneceği konusunda somut verilere dayanan yüksek bir beklentinin oluşması, bu beklentiye ortaya çıkaran olay ve olguların da tespit edilmiş olması gerekir⁶⁷.

Önleme amaçlı denetimin uygulanabilmesi için adli amaçlı denetimden farklı olarak başka yolla delil elde etme imkânının bulunmaması şartı aranmaz⁶⁸. Başka suretle delil elde etme imkânı bulunsa bile, bu tedbire başvurulabilmesi mümkündür⁶⁹.

Önleme amaçlı denetime karar verilmesi aşamasında, kolluk güçlerinin istihbaratı bilgi ve değerlendirmeleri ile mesleki tecrübelerine dayalı objektif araştırma ve analizleri göz önünde tutulabilecektir. Ancak buradaki analiz ve varsayımların günün koşulları ve de gündemdeki olaylarla da örtüşür nitelikteki somut ve objektif değerlendirmelere dayanması gerekir⁷⁰.

II-İletişimin Denetlenmesi Açısından Elde Edilen Delillerin Disiplin Hukukundaki Görünümü

1-Disiplin Hukuku İle Ceza Hukuku Arasındaki İlişkinin Niteliği

Disiplin kuralları, kamu hizmetlerinin aksamadan işlenmesini ve kamu personelinin görevinde daha dikkatli ve özenli davranmasını sağlamaya yönelik kurallardır. Bu kuralları ihlal eden kamu görevlilerine kanunda belirtilen disiplin yaptırımları uygulanır. Disiplin cezaları, idari örgütlenmenin ve idari hiyerarşinin bir sonucu olduğundan hiyerarşik üstler veya idari kurullar tarafından belirlenir ve uygulanır⁷¹.

Kamu personelinin görevini yerine getirirken işlediği hukuka aykırı davranışlarına disiplin yaptırımları uygulanır. Ancak, kamu personelinin bazı davranışları sadece kamu hizmetinin dikkatli ve özenli yürütülmesini engellemekle kalmaz, toplum düzenini de bozabilir. Diğer bir ifade ile

⁶⁷ ŞAHBAZ, s. 51; TURHAN/AKSU, s. 8; ŞEN, s. 54; BİRTEK, s. 10.

⁶⁸ YARDIMCI, s. 247; TAŞKIN, s. 206; GELERİ, Aytekin, "Türkiye'de İletişimin Denetlenmesi", Stratejik Düşünce Enstitüsü, Temmuz 2010, Ankara, s. 23.

⁶⁹ TURHAN, Faruk/AKSU, Muharrem, "İnsan Haklarının Korunması Açısından Önleyici Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Tedbiri", idc .sdu. edu. tr/ tammetinler / demokrasi /demokrasi 27 . pdf, s.11. Bu şartın önleyici amaçlı tedbir açısından da uygulanmasının hak ve özgürlüklerin korunması açısından faydalı olacağı konusundaki görüş için bkz., BİRTEK, s. 8.

⁷⁰ TAŞKIN, s. 206.

⁷¹ SEZER, Yasin/İPEK, Ali İhsan, " Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Memuriyete Girmeye Etkisi", Adalet Akademisi Dergisi, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt:1, Yıl:1, Sayı:3 (20 Ekim 2010), s. 5.

kamu personelinin hukuka aykırı davranışı disiplin kurallarını ihlalin yanında ceza kanunlarında düzenlenen suç tiplerinden birini de oluşturabilir. Bu durumda kamu personeli hakkında hem disiplin soruşturulması hem de ceza soruşturması/kovuşturması başlatılır⁷².

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 113/2. maddesine göre, "...memurun ceza kanununa göre mahkûm olması veya olmaması halleri, ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel olamaz". Yine, 657 sayılı Yasa'nın 131/1'inci maddesi uyarınca da, memur hakkında aynı olaydan dolayı ceza mahkemesinde kovuşturmaya başlanmış olması disiplin kovuşturmasını geciktiremez. Öyleyse, ceza yargılaması ile disiplin hukukuna ilişkin işlemler birbirinden bağımsızdır. Başka bir söyleyişle, ceza davasının açılıp açılmamasına ya da açılmış ise sonuçlanıp sonuçlanmamasına bakılmaksızın sanık hakkında disiplin işlemleri başlatılabilir⁷³.

Ceza hukuku ile disiplin hukuku arasındaki hukuki ilişkiyi şu şekilde ifade etmemiz mümkündür:

- Ceza mahkemesinin kesinleşen mahkûmiyet hükmü disiplin mercii ni bağlar. Disiplin mercii, kesinleşen mahkûmiyet hükmüne rağmen, "*disiplin cezası verilmesine yer olmadığına*" karar veremez,
- Ceza mahkemesi, sanığın suçu işlemediği gerekçesiyle beraat kararı verirse, disiplin mercii nin artık disiplin cezası vermesi mümkün olmaz,
- Beraat kararı sanığın suçu işlememesine değil de Yasa'nın tasvip ettiği suçun oluşmadığı gerekçesine dayanıyorsa, sanık beraat etmesine rağmen hakkında disiplin cezası verilebilecektir,
- Beraat kararının delil yetersizliğine dayanması halinde, disiplin mercii nin disiplin cezası verebilmesine hukuki bir engel yoktur⁷⁴.

Esas itibariyle, sanık hakkında verilen beraat kararına rağmen disiplin cezası verilebilir⁷⁵. Ancak beraat kararı sanığın suç işlemediğinin sabit olmasına dayanıyor ise disiplin mercii ni bağlar. Aynı şekilde, sanık hakkındaki mahkûmiyet kararı kesinleşmişse, disiplin mercii bu karar ile de bağlıdır. Kesinleşmiş mahkûmiyet hükmünün varlığı halinde, disiplin mercii mahkeme kararının içeriğiyle bağlı kalmak suretiyle, sanık hakkın-

⁷² SEZER/İPEK, s. 5.

⁷³ İPEK, Ali İhsan, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, Ankara, 2010, s. 44.

⁷⁴ DÜNDAR, E., "Milli Eğitim Mensupları Teşkilatına İlişkin Disiplin Cezaları ve Yargı Denetimi", *Danıştay Dergisi*, S. 68, s. 34.

⁷⁵ HAKERİ, s. 93.

da disiplin cezası tayin edebileceği gibi, ceza vermeye yer olmadığına da karar verebilir⁷⁶.

2-Adli Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Açısından Elde Edilen Delillerin Disiplin Hukukuna Etkisi

aa-Kavram

Kural olarak, hakkında iletişimin denetlenmesi kararı verilen sanık ya da şüphelinin iletişiminin denetlenmesi sırasında elde edilen üçüncü kişilerin konuşmaları, herhangi bir soruşturma ya da kovuşturmada delil olarak kullanılamaz. Aynı şekilde, iletişimin denetlenmesi tedbirine konu olmayan bir suç, meğer ki, hakkında tedbir kararı verilen şüpheli ya da sanığı ilgilendirse bile, bu kapsamdaki deliller kullanılamaz. Çünkü, *bir tedbir kural olarak hangi suç ve şüpheli için verilmişse, elde edilen deliller ancak, o suç ve şüpheli açısından kullanılabilir.*

Bu söylenenin istisnasını, tesadüfî nitelikte elde edilen deliller oluşturur. Tesadüfî nitelikteki delil, tedbirin uygulanması sırasında üçüncü kişiler tarafından tedbir kararının konusu olan suç ile ilişkilendirilsin ya da ilişkilendirilmesin bir suçun işlendiğini ya da hakkında tedbir kararı verilen kişinin denetim uygulanan suç dışındaki başka bir suçu işlediğini gösteren delil demektir⁷⁷. Dolayısıyla tesadüfî delil, hakkında denetim kararı olan kişi ile ilgili olabileceği gibi, üçüncü kişiler hakkında da olabilir. Genel anlamda, tesadüfî delil ile kastedilen, tedbir kararı verilen soruşturma ya da kovuşturmayla bir ilgisi tespit edilemeyen delillerdir. Dolayısıyla, hakkında tedbir uygulanan şüphelinin başka bir suçu ile ilgili tespit edilen bir delil de tesadüfî delil niteliğini taşır⁷⁸.

CMK138/2 madde hükmü uyarınca, *telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla konu olan suç ile ilişkilendirilmesi mümkün olmayan (yani asıl suçla bağlantısı olmayan bağımsız suç bir suçun), ancak, CMK 135/6 da sayılan katalog suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhâl bildirilir.*

Maddenin lâfzî yorumundan bir suçun CMK 135/6 da sayılan katalog suçlardan birisi olmaması halinde, kolluğun bu suç açısından herhangi bir

⁷⁶ SEZER/İPEK, s. 5, s. 67.

⁷⁷ ERDEM, s. 107.

⁷⁸ **MERAN**, Necati, Adli ve Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi- Gizli Soruşturmacı- Teknik Takip, (Telefon Dinleme - Sms - Mms - E-Mail İzleme), Ankara, 2009, s. 215.

işlem yapma yetkisinin bulunmadığı anlamı çıkmaktadır. Yani maddeye göre, tesadüfî olarak denetime takılan soruşturma konusu suç ile bir ilgisi bulunmayan bir suç açısından denetim bilgilerinin delil olarak kullanılabilmesi, bu suçun katalog suç kapsamında kalmasına bağlıdır. Bu suç katalog suçlardan birisi değilse, tesadüfen elde edilen deliller herhangi bir soruşturma ya da kovuşturmada delil olarak kullanılamaz⁷⁹.

Dikkat edilmelidir ki, Yasa'ya göre tesadüfî bir şekilde elde edilen delillerin soruşturma ya da kovuşturmada kullanılabilmesi için şu şartların oluşması gerekir;

- Yapılmakta olan soruşturma ya da kovuşturma ile herhangi bir ilgisi tespit edilemeyen (yani asıl suçla bağlantısı olmayan bağımsız suç) işlendiğinin tespit edilmesi,
- Tespit edilen bu suçun CMK m. 135/6 da sayılan katalog suçlardan birisini teşkil etmesi.

aa-Tesadüfî Nitelikte Olmayan Deliller Açısından Adli Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Yoluyla Elde Edilen Delillerin Disiplin Soruşturmasındaki Değeri

İletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen delillerin disiplin hukuku açısından delil değerinin olup olmadığı, aydınlığa kavuşturulması gereken konulardan birisi olarak karşımıza çıkar. Bu konuda ortaya çıkan tereddütler, dayanağını, iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabilmesini ortada ancak bir ceza soruşturması ya da kovuşturmasının varlığına bağlayan Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesinden almaktadır.

Gerçekten, CMK 135/1 maddesine göre, “*Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yo-*

⁷⁹ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 732; HAKERİ/ÜNVER, s. 189; ŞEN, s. 77; TURHAN, s. 273; YARDIMCI, s. 239. YCGK., 13. 06. 2006, 122-162, “...tesadüfen elde edilen bu kanıt görevde yetkiyi kötüye kullanma suçu ile ilgili olup bu suç CMK 135 inci maddesinde sayılan katalog suçlar arasında yer almadığından yasa dışı elde edilmiş kanıt niteliğindedir. Yasa dışı elde edilen bir kanıtın ise soruşturma ve kovuşturma aşamasında kullanılmasına olanak bulunmamaktadır...” (ALBAYRAK, Mustafa, Bilimsel Görüşler Yargıtay ve Ceza Daireleri Kararları Işığında Notlu-Atıflı- Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu, Öz Kitap, Ankara, 2010, 2. Bası, s. 191). YCGK., 12. 06. 2007, 154-145, “... rüşvet suçu 5271 sayılı CMK nın 135/6 da yer aldığından bu suç yönünden iletişimin tespiti suretiyle elde edilen kanıt CMK 138/2. maddesi uyarınca hakkında iletişimin tespiti kararı bulunmayan kişi için de kanıt olarak kullanılabilir...” (ALBAYRAK, s. 191).

luyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır”.

CMK m. 135 deki tedbirin uygulanabilmesi için devam etmekte olan bir ceza soruşturması/kovuşturması kapsamında şüpheli/sanık sıfatına sahip bir kişinin varlığı aranır. CMK 136/6da sayılan katalog suçlardan birinin işlendiği yönünde kendisinden şüphe duyulmayan bir kişi hakkında, iletişimin denetlenmesi kararı verilebilmesi, imkânsızlık içerir⁸⁰. Görüldüğü üzere, iletişimin denetlenmesi yoluna gidilebilmesi, yasada, bazı sıkı koşullara tabi tutulmuştur. İletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabilmesi için ortada öncelikle, ceza soruşturması ya da kovuşturmasından, dolayısıyla, şüpheli ya da sanık sıfatına sahip bir kişiden bahsedilebilmesi gerekir⁸¹. Dolayısıyla, bir ceza soruşturması ya da kovuşturması aşamasında, şüpheli ya da sanıktan bahsedilemeyen bir durumda, iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen delillerin kullanılabilip kullanılmayacağı ve de bu kapsamda tedbir kararı alınıp alınmayacağı çözümlenmesi gereken bir sorunu gün yüzüne çıkarmaktadır.

Burada bir bakış açısıyla, hukuka aykırılığın bir bütün olduğu düşüncesinden hareketle bir fiilin hem ceza hukuku anlamında suç hem de disiplin suçu teşkil etmesi durumunda, ceza hukuku çerçevesinde suç için elde edilen delillerin disiplin cezaları için de delil olarak değerlendirilebileceği düşünülebilir. Diğer bir bakış açısıyla, mademki yasada, açıkça şüpheli ya da sanık sıfatından bahsedilmektedir; öyleyse disiplin hukukunda bu tür delillerin kullanılmayacağı savunulabilir.

Öğretide, iletişimin denetlenmesi tedbirinin disiplin hukukuna etkisi konusunda değişik görüşler ileri sürülmüştür; bir görüşe göre, yürütülmekte olan bir soruşturma ya da devam etmekte olan bir kovuşturma dolayısıyla usulüne uygun bir biçimde uygulanan iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen deliller, disiplin soruşturmasında delil olarak kullanılabilir⁸². Öğretide bir diğer fikre göre, iletişimin denetlenmesi sadece CMK 135 maddesinde sayılan suçlar açısından kabul edilmiştir. Dolayısıyla, ister

⁸⁰ Buna karşın Alman hukukuna göre kendisinden şüphe duyulmayan kişiler hakkında da denetleme kararı alınabilmesi mümkündür, bu konuda bkz., KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 724.

⁸¹ Burada soruşturma/kovuşturma dolayısıyla şüpheli/sanık ile kastedilen Ceza Muhakemesi Kanununun ikinci maddesidir

⁸² ŞEN, s. 123;YARDIMCI, s. 235.

hukuka uygun isterse de hukuka aykırı olarak kabul edilsin, iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen deliller, disiplin hukukunda kullanılmaz⁸³. Öğretide savunulan bir başka fikre göre de, Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülse bile, disiplin soruşturmaları için bu tedbir uygulanamaz. Zira, disiplin hukukunda kabul edilen ilke ve esaslar ile ceza muhakemesinde ortaya çıkan ilke ve esaslar amaç konu ve yöntem olarak farklılık arz eder⁸⁴.

Yargıtay'a göre, iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen deliller, disiplin hukukunda kullanılabilir. Buna karşın, disiplin soruşturması kapsamında iletişimin denetlenmesi kararı alınamaz. Yargıtay bir kararında, hakkında disiplin soruşturması yürütülmesi için fezleke düzenlenen, ancak, cezai açıdan kovuşturulması için somut bir delil elde edilemeyen bir yargı mensubu hakkında, iletişimin tespitine karar verilemeyeceğine karar vermiştir⁸⁵. Yargıtay konuya ilişkin bir başka kararında, hukuka aykırı olarak elde edilen denetim delillerinin, disiplin soruşturmasına esas alınabileceğine, dolaylı açıdan işaret etmiştir. Kararda, “*hukuka aykırı olarak elde edilmiş delillerin Anayasanın 38/6, 20 inci maddeleri Ceza Genel Kurul kararları AIHS'nin 6 ve 8 inci maddeleri gereğince hükme esas alınamayan bu nedenle hakkında beraat kararı verilen Cumhuriyet savcısının bütün bunlara rağmen ... fiillerinden dolayı 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun 87 inci maddesi*⁸⁶ gereğince disiplin suçu yönüyle değerlendirilmesi Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun taktirlerine sunulması gerekli görülmüştür” denilmiştir. Bu karar, Ceza Genel Kurulunda⁸⁷ görüşülmüş olup genel kurul, kararın disiplin soruşturmasına değinen yönünü geçersiz kılacak bir değerlendirmeye gitmemiştir. Yargıtay'ın bu kararı öğretide hukuka aykırı yolla elde edilen iletişim kayıtları

⁸³ ÖZTÜRK/ERDEM, s. 602; KAYMAZ, s. 511; TAŞKIN, s. 172; ARSLAN, Çetin, “Ceza Muhakemesinde İletişimin Denetlenmesi Yoluyla Elde Edilen Delillerin Disiplin Hukukundaki Durumu Üzerinde Bir Değerlendirme”, Fasikül Aylık Hukuk Dergisi, İletişimin Denetlenmesi Medya Yargı İlişkisi, Yıl 2, Sayı 3, Şubat 2010, s. 38.

⁸⁴ ARSLAN, s. 5; Y. 4CD., 6.11.2007,2007/8700E., 2007/8903K. sayılı kararı (ŞAHİN, s. 5).

⁸⁵ Y.4.CD., 06.11.2007,2007/8700 E sayılı kararı (TAMÖZ/ KOCABEY, s. 48).

⁸⁶ 2802 sayılı Kan. m.87, “Hâkim ve savcılar hakkında tamamlanan soruşturma evrakı Bakanlık Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilir. Bu Genel Müdürlük tarafından yapılacak inceleme sonunda düzenlenecek düşünce yazısı üzerine kovuşturma yapılmasına veya disiplin cezası uygulanmasına gerek olup olmadığı Bakanlıkça takdir edilerek evrak ilgili mercilere tevdi olunur veya işlem den kaldırılır”.

⁸⁷ YCGK., 3.7.2007,2007/5MD-23 E., 2007/167K. sayılı kararı.

rının disiplin soruşturmasına esas teşkil edebileceği tarzında kabul edilmiştir⁸⁸.

Danıştay'da, değişik tarihli kararlarında, iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen delillerin disiplin hukukunda kullanılabilmesini kabul etmektedir. Danıştay bir kararında, hakkında akaryakıt suçuna (5237 sayılı TCY'nin 158/1-h maddesi) dayalı soruşturması olan kişi hakkında verilen teknik takibe takılan bir emniyet görevlisi hakkında verilen disiplin cezasını, hukuka uygun bulmuştur⁸⁹. Danıştay tarafından verilen başka bir kararda, "kaçakçılarla ilişki kurduğu ve bu kişilerin işlerini kolaylaştırmak amacıyla Kadıköy Emniyet Müdürlüğünde görevli bir polis memuruyla tanıştığı hususu sabit olan davacının meslekten çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına ilişkin işlemde hukuka aykırılık dava konusu işlemin tamamını iptal eden İdare mahkemesi kararının bu kısmında da hukuki isabet bulunmamaktadır" denilmiştir. Danıştay bu kararıyla, disiplin hukuku ile ceza soruşturmasının farklı esaslara tabi olduğuna, bu nedenle, hukuka aykırı olarak elde edilen iletişimin denetlenmesi bilgilerinin disiplin soruşturmasında kullanılması suretiyle memuriyetten ihraça sebep olabileceğine karar vermiştir⁹⁰. Danıştay bir başka kararında, kendisi ile ilgili dinleme kararı bulunmaması dolayısıyla beraat eden polis memuru hakkındaki meslekten çıkarmaya yönelik disiplin cezasının iptali ile açılan davayı red eden yerel mahkeme kararını yasaya uygun görmüştür⁹¹.

Kanaatimizce, iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen delillerin disiplin hukukuna olan etkisinin tespitinde, iki hususu birbirinden ayırarak tutmak gerekir. Disiplin soruşturması kapsamında iletişimin denetlenmesi yoluna gidilememesi ile ceza muhakemesi kapsamında iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen delillerin disiplin yargılamasında kullanıla-

⁸⁸ Y.5.CD., 14.06.2006, 6-4 sayılı kararı Bu kararın değerlendirilmesi konusunda bkz., 53. ÇAKMAK Seyfullah, "İletişimin Denetlenmesi Koruma tedbiri Çerçevesinde Elde Edilen Tesadüfi Delillerin Disiplin Soruşturmasında Kullanılması", Terazi Hukuk Dergisi, Ağustos 2010, Y. 5, S. 49, s. 77.

⁸⁹ Danıştay 12 D.,3.12.2008, 2008/4878E., 2008/6853K., (YARDIMCI,s.236). Benzer yönde bkz., Danıştay 12.D.,31.12.2008,2517/7440.

⁹⁰ Danıştay 12. Daire, 27.11.2007, 2007/3065-5534 sayılı kararı bu kararın değerlendirilmesi için bkz., ÇAKMAK, s. 79. Benzer yönde bkz., Danıştay 12. Daire, 24.9.2008, 2008/1240E., 2008/4858K. sayılı kararı(ÇAKMAK, s. 80.) Danıştay bir başka kararında ise disiplin cezası verilebilmesi için ceza dosyasının sonucunun beklenmesine gerek olmadığına soruşturma aşamasına ilişkin belge ve deliller incelenmek suretiyle sonuca ulaşılabileceğine karar vermiştir karar için bkz., Danıştay 12.Daire, 2000/3517, 2001/130 sayılı kararı (ÇAKMAK, s. 80).

⁹¹ Danıştay 12. Dairesi 24.09.2008, tarih ve 1240/4858 sayılı kararı, bu kararın eleştirisi için bkz., ARSLAN, s.40. Belirtelim ki bu karar a iki üye muhalefet şerhi koymuştur. Muhalif üyelerin görüşüne göre, hakkında dinleme kararı bulunmayan bir kişi hakkında elde edilen hukuka aykırı deliller meslekten ihraça hukuka dayanak yapılamaz.

maması farklı konulardır. Hukuk düzeninin bir bütün olduğu ilkesinden hareketle, iletişimin denetlenmesi suretiyle elde edilen delillerin, disiplin soruşturmasında kullanılabilmesi gerekir. Zira, suç teşkil eden bu nedenle de ceza hukuku hükümlerinin uygulanmasını gerektiren hukuka aykırı durumların varlığının kabulü durumunda, aynı zamanda, Borçlar Hukukunda geçerli olan haksız fiilin unsurunu oluşturan hukuka aykırılık unsuru karşımıza çıkar. Esas itibariyle, suç politikası açısından hukuka aykırılıktan kastedilen sadece ceza hukuku değil, borçlar hukuku, medeni hukuku da içeren tüm hukuk düzenine aykırılıktır⁹². Bu açıdan, ceza hukuku alanında yaptırıma bağlanan davranışlarla aynı zamanda medeni hukuk alanında düzenleme altına alınan kişilik hukuku, malvarlığı hukuku ve aile hukuku da korunmak istenmektedir⁹³.

Buna karşın, mevcut düzenlemeler itibariyle, devam etmekte olan bir disiplin soruşturması kapsamında tedbir kararının alınabilmesi konusunda aynı şeylerin söylenebilmesi güç gözükmemektedir. Zira, CMK 135/1' nci madde hükmü uyarınca, iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabilmesi, ortada, devam etmekte olan ceza soruşturması ya da kovuşturmasının varlığını gerekli kılar. Mevzuatımızda, disiplin hukukuna taalluk eden hususlarda iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabileceği yönünde bir yasa hükmüne yer verilmiş değildir.

Yargı kararlarına bakıldığında, hukuka aykırı bir şekilde iletişimin denetlenmesi yoluyla yolla elde edilen bir delile dayalı olarak, ilgili hakkında, disiplin soruşturması başlatılabilmekte ve disiplin cezası verilebilmektedir. Dolayısıyla iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen deliller, disiplin soruşturmalarında kullanılabilir. *Hukuka aykırı yollarla elde edilen delillerin hükme esas alınmaması* şeklindeki ceza muhakemesi ilkesi burada söz konusu olmaz⁹⁴. Danıştay yukarıda ortaya konulan kararlarıyla, disiplin hukuku ile ceza muhakemesi ilkelerinin yekdiğerinden farklı esaslara tabi olduğunu vurgulamak istemektedir. Esasen bu durum idare hukukunun şekli bir hukuk niteliğine haiz olmaması, her türlü delilin kullanılabilmesi ve de soruşturma yol ve yönteminde ceza hukukundaki kısıtlamaların burada geçerli olmamasına bağlı olarak karşımıza

⁹² ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2010, s. 36.

⁹³ ÖZGENÇ, s. 37.

⁹⁴ Aynı yönde, ÜNVER/HAKERİ, s. 234-235. Aksi yönde bkz., ŞEN, "İletişimin Denetlenmesi Tedbiri", s. 124; KAYMAZ, s. 510; SAYDAM, s. 173.

çıkar. Nitekim memur hukukunda amaç, iş barışının muhafaza edilerek, etkin bir şekilde sürdürülmesidir⁹⁵.

bb- Tesadüfî Nitelikteki Deliller Açısından Adli Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Yoluyla Elde Edilen Delillerin Disiplin Soruşturmasındaki Değeri

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise CMK 138/2 maddesi kapsamında elde edilen bir tesadüfî delilin katalog suç ile ilgili olmaması ya da hakkında tedbir uygulanan kişi ya da suç ile ilgili olmaması, diğer bir deyişle, hukuka aykırı niteliğe sahip olması halinde bu delilin disiplin soruşturmasında kullanılıp kullanılmayacağı ile ilgilidir.

Öncelikle belirtelim ki, tesadüfen elde edilen deliller ister katalog suç isterse katalog suç dışındaki bir suç ile ilgili olsun, disiplin soruşturması açısından geçerli bir delil niteliğine sahiptir. Çünkü, hukuka aykırı delillerin hükme esas alınmamasını düzenleyen Anayasanın 38 inci maddesinin ceza hukuku dışındaki disiplin hukuku ya da hukuk yargılamasında geçerli olmayacağı ileri sürülmektedir⁹⁶. Ayrıca disiplin soruşturması ile ceza soruşturmasının tabii olduğu rejim farklılık arz eder. Dolayısıyla iletişimin denetlenmesine ilişkin bilgi ve kayıtlar, velev ki, hukuka aykırı bir yol ile elde edilmiş olsa bile disiplin soruşturmasında kullanılabilir⁹⁷.

Danıştay'da, bu tarz delillerin disiplin soruşturmasında kullanılabilceğini kabul etmektedir⁹⁸. Danıştay bir kararında, hakkında hâkim kararı olmadan özel eşyalarının incelenmesi sonucu üzerinde suç teşkil eden bir eşyaya rastlanan bir emniyet mensubu hakkında verilen disiplin cezasını onamıştır⁹⁹.

Diğer taraftan, Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin¹⁰⁰ Yetkili Makamlara Bildirim başlıklı 12 inci maddesi, "*Kamu görevlileri, bu Yönetmelikte belirlenen etik davranış ilkeleriyle bağdaşmayan veya yasadışı iş ve eylemlerde bulunmalarının talep edilmesi halinde veya hizmetlerini yürütürken bu tür bir*

⁹⁵ KOÇER, Kenan, "Telekomünikasyon Aracılığıyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi Gizli Soruşturmacı Teknik Araçlarla İzleme ya da Bilgisayarlarda Bilgisayar Programlarında Ve Kütüklerinde Arama Kopyalama Ve El koyma Suretiyle Elde Edilen Sesli Veya Görüntülü Verilerin Disiplin Soruşturmasındaki Kıymeti", Ceza Hukuk Dergisi, Yıl, 4, Sayı 10, Ağustos 2009, s. 25.

⁹⁶ ÜNVER/HAKERİ, s. 234-235. Aksi yönde, KAYMAZ, s. 510.

⁹⁷ ÇAKMAK, s. 82.

⁹⁸ Danıştay 12. Dairesi, 2-31.12.2008, 2008/2517, 2008/7440, (Çakmak, s. 80).

⁹⁹ Danıştay, 12. Daire, 30.09.2002, 2001/3558, 2002/2902 (ÇAKMAK, s. 86).

¹⁰⁰ Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Yönetmelik Numarası: 5176 YT 001, Yürürlük Tarihi: 13/04/2005.

eylem veya işlem den haberdar olduklarında ya da gördüklerinde durumu yetkili makamlara bildirirler. Kurum ve kuruluş amirleri, ihbarda bulunan kamu görevlilerinin kimliğini gizli tutar ve kendilerine herhangi bir zarar gelmemesi için gerekli tedbirleri alırlar” demektir.

Bu düzenleme ile iletişimin denetlenmesi sırasında, disiplin soruşturmasını gerektiren davranışların denetlemeyi yapan görevli tarafından yetkili ve görevli idari birimlere ihbarı kabul edilmektedir¹⁰¹. Dikkat edilmelidir ki, burada suçun katalog ya da katalog dışı suç olması açısından bir fark meydana getirilmemektedir.

3-Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Yoluyla Elde Edilen Delillerin Disiplin Hukukundaki Değeri

Önleyici amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirine karar verildiğinde ortada henüz işlenmekte olan bir suçtan bahsedilememekte, dolayısıyla, Ceza Muhakemesi Kanununun uygulama sahasına hâlihazırda girilmemektedir. Öncelikle belirtelim ki, burada amaçlanan bu yolla elde edilen deliller vesilesiyle suçların işlenmesinin önüne geçmek olup; delil elde etmek değildir.

Bu tür delillerin duruşmada metne dönüştürülmek suretiyle ceza yargılamasında ya da disiplin soruşturmalarında kullanılabilmesi mümkün olmayacağı gibi, dinlemeyi yapan görevlinin tanık olarak dinlenebilmesi de olanaksızdır¹⁰².

PVSK ek 7./6, JTGKYK ek 5/6, mit 6/7 de “*bu madde hükümlerine göre yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtlar birinci fıkrada belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz*” denilmektedir. Yasa koyucu bu düzenlemede, “*delil*” ibaresi yerine, “*elde edilen kayıtlar*” ibaresine yer vererek önleyici amaçla uygulanan tedbir ile elde edilen bilgilere delil gücü tanımak istememiştir¹⁰³. Bu durum önleme amaçlı denetim tedbirinin uygulanma koşullarının adli amaçlı denetim türüne göre oldukça esnek olmasından kaynaklanmaktadır. Şayet, bu yolla elde edilen delillerin adli soruşturma ya da kovuşturmada kullanılabilmesinin önü açılmış olsaydı, daha sıkı koşullara bağlanmış olan adli amaçlı denetim türüne başvurulması lüzumuna gerek görülmeyecekti. Bunun yanı sıra, CMK 135 inci maddesinde yapılan düzenleme işletilmeksizin ilgili birimler amaçla-

¹⁰¹ ÇAKMAK, s. 85.

¹⁰² TAŞKIN, s. 225. Mukayeseli hukukta da bu tür delillere delil gücü tanınmamaktadır. Bu konuda bkz., TAŞKIN, s. 225.

¹⁰³ TURHAN/AKSU, s. 5; ŞEN, s. 50.

rına ulaşabilecekler, dolayısıyla da, adı geçen düzenlemenin gereksizliği gün yüzüne çıkacaktır¹⁰⁴.

Yukarıdaki kabul tarzı Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti, Dinlenmesi, Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş, Grev Ve Yetkileri Hakkındaki Yönetmeliğin¹⁰⁵ 4/3üncü madde hükmüne de uygun düşmektedir. Gerçekten, Yönetmeliğin bu hükmüne göre, “Bu Yönetmelik hükümlerine göre yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtlar ve bilgiler, Yönetmelikte ve 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Kanunun ek 7 nci maddesi, 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Kanunun ek 5 inci maddesi, 1/11/1983 tarihli ve 2937 sayılı Kanunun 6 nci maddesi ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Kanunun 135 inci maddesinde belirtilen amaçlar ve usul dışında kullanılamaz”.Yine Yönetmeliğin 27’inci maddesinde, “Bu Yönetmelik hükümlerine göre yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen bilgiler, bu Yönetmeliğin dayanağını oluşturan kanunlarda belirtilen amaç ve usul dışında kullanılamaz. Elde edilen bilgi, belge ve kayıtların saklanması ve korunmasında gizlilik ilkesine riayet edilir. Bu fıkra hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında görev sırasında veya görevden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır” hükmü getirilmiştir¹⁰⁶.

Sonuç olarak, PVSK ek 7./6, JTGYK ek 5/6, MİT 6/7 maddelerinde geçen düzenlemeler dolayısıyla önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen delillerin bir ceza soruşturması/kovuşturması aşamasında ya da disiplin hukukunda kullanılabilmesi ayrıca yürütülmekte olan bir disiplin soruşturması kapsamında tedbir kararı alınabilmesi mümkün değildir¹⁰⁷.

SONUÇ

İletişimin denetlenmesi suretiyle elde edilen delillerin disiplin hukukuna etkisi ile herhangi bir disiplin soruşturması çerçevesinde iletişimin denetlenmesine karar verilip verilemeyeceği konuları aydınlığa kavuşturulması gereken önemli konulardan biridir. Muhakeme hukukunda, iletişimin

¹⁰⁴ ŞAHİN, s. 2.

¹⁰⁵ Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti, Dinlenmesi, Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kayda Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete Tarihi: 10.11.2005 “Resmi Gazete” Sayısı: 25989.

¹⁰⁶ ÇAKMAK, s. 83.

¹⁰⁷ TAŞTAN, s. 101;TBMM İnsan Hakları İnceleme Raporu, s. 13.

denetlenmesi suretiyle delil araştırmasına gidilebilmesi için öncelikle, ortada, devam etmekte olan bir ceza soruşturması ya da kavuşturmasının bulunması lazımdır. Bu söylenenin doğal sonucu olarak, tedbirin uygulanabilmesi, aynı zamanda Ceza Muhakemesi Kanununun 2'inci maddesinde tanımlanan şüpheli/sanık sıfatına sahip bir kişinin /kişilerin varlığını da gerekli kılmaktadır. Öyleyse, henüz bir soruşturma/kovuşturmadan ya da şüpheli / sanık statüsündeki bir kişiden bahsedilemediği bir durumda bu tedbirin uygulanabilmesi güç gözükmektedir. İşte, belirtilen bu koşullar, ceza soruşturması ya da kovuşturması dışındaki alanlarda iletişimin denetlenmesi suretiyle elde edilen delillerin kullanılabilip kullanılmayacağını ya da bu kapsamda denetim kararı alınabilip alınamayacağını hukuki bir sorun olarak gün yüzüne çıkarmaktadır.

Öncelikle belirtelim ki, iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen deliller, disiplin hukuku açısından delil değerine sahiptir. Diğer bir deyişle, herhangi bir soruşturma/kovuşturma kapsamında elde edilen delillerin disiplin hukukuna taalluk eden bir konuda delil olarak kullanılabilmesinde bir sakınca doğmaz. Dolayısıyla, yetkili makamın kararı gerekmeden disiplin soruşturmasında delil olarak kullanılabilir. Bunun nedeni, suç teşkil eden bu nedenle de ceza hukuku hükümlerinin uygulanmasını gerektiren hukuka aykırı durumların varlığının kabulü durumunda, aynı zamanda Borçlar Hukukunda geçerli olan haksız fiilin unsurunu oluşturan hukuka aykırılık unsuru karşımıza çıkar. Esas itibarıyla, suç politikası açısından hukuka aykırılıktan kastedilen sadece ceza hukuku değil borçlar hukuku, medeni hukuku da içeren tüm hukuk düzenine aykırılıktır. Bu açıdan, ceza hukuku alanında yaptırıma bağlanan davranışlar ile aynı zamanda medeni hukuk alanında düzenleme altına alınan kişilik hukuku, malvarlığı hukuku ve aile hukuku da korunmak istenmektedir. Sonuç olarak, hukuka aykırılık ile tüm hukuk düzenine aykırılık kastedildiğine göre ceza hukuku alanında suç delili olarak kabul gören bir hususun ceza hukuku dışındaki diğer hukuk alanlarında kullanılabilmesi doğal olarak mümkündür. Diğer taraftan, mevzuatımızda ceza soruşturması/kavuşturması kapsamında elde edilen delillerin ceza hukuku dışındaki diğer alanlarda kullanılmayacağına dair yasal bir yasaklık söz konusu değildir. Kanunda aksi kararlaştırılmadıkça, hukuka uygun bir şekilde elde edilen her türlü delil muhakeme hukukunda kullanılabilir. Hukuka uygun bir delilin kullanılmasının yasa koyucu tarafından istenmediği hallerde, bunun yasada açıkça öngörülmüş olması gerekir. Mesela, İngiltere hukuk sisteminde bazı güvenlik kaygılarıyla iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen deliller, ancak, yasada belirtilen bazı suçlar

açısından kullanılabilir¹⁰⁸. Esasen bu durum disiplin hukukunun temel niteliklerine de uygundur. İlk olarak, disiplin hukukunda esas olan kamu barışının korunmasıdır. Diğer taraftan ortada bireysel menfaatlere nazaran üstün tutulması lazım gelen kamusal bir yarardan söz edilebilir. Genel anlamda ifade etmek gerekirse, gerek ulusal gerekse de uluslararası metinlerde de kabul edildiği üzere bireysel hak ve özgürlüklerin kamusal yarar ya da kamu düzeninin korunması amacına yönelik olarak sınırlandırılması yoluna gidilebilmektedir. Dolayısıyla, ceza hukuku çerçevesinde elde edilen delillerin disiplin hukukunda kullanılabilmesi aynı zamanda kamu yararı ve kamu düzeninin korunmasına da hizmet vermektedir. Çünkü burada esas olan kamu barışının korunmasını ve kamu işlerinin daha etkin ve verimli bir şekilde devamını ve istikrarını sağlamaktır.

Ancak öncelikle belirtelim ki, disiplin soruşturması kapsamında iletişimin denetlenmesi yönünde tedbir kararı alınmaz. Çünkü, iletişimin denetlenmesi tedbirine, ancak, bir ceza soruşturması ya da kovuşturması kapsamında gidilebilir. Dolayısıyla, disiplin hukukunda iletişimin denetlenmesine karar verilmesi yasağı konusunda mevzuatta açıkça öngörülen yasal bir sınırlandırma vardır.

Ancak kanaatimizce, kamu yararı ve de kamusal düzenin korunması, dolayısıyla, kamu barışının sürdürülmesi amacına hizmet vermesi bakımından iletişimin denetlenmesi tedbirine devam etmekte olan bir disiplin soruşturması kapsamında karar verilebilmesi şeklindeki bir düzenlemenin getirilmesi isabetli olurdu. Bu tür bir düzenleme, en azından belli ağırlıktaki disiplin eylemleri ya da soruşturmaları açısından getirilebilirdi. Söz gelimi, meslekten ihracı gerektiren, aynı zamanda ceza hukuku alanında yüz kızartıcı nitelikteki eylemler açısından yapılacak bir düzenleme isabetli olurdu. Elbette böyle bir tedbirin hangi merci tarafından hangi usulle verileceğinin açıklanması önem arzeder. Burada önleme amaçlı denetim tedbirinde geçerli olan ilkelerin transferi düşünülebilir. Daha öncede ifade edildiği üzere, önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi yoluna gidebilecek merciler ve bu konuda öngörülen yöntem şu şekildedir: Hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Emniyet Genel Müdürü veya İstihbarat Dairesi Başkanının yazılı emriyle, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişim tespit edilebilir, dinlenebilir, sinyal bilgileri değerlendirilebilir, kayda alınabilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde verilen yazılı emir, yirmi dört saat içinde yetkili ve görevli hâkimin ona-

¹⁰⁸ KAYMAZ, s. 447.

yına sunulur. Hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içinde verir. Burada böyle bir düzenlemenin getirilmesi bir bakış açısıyla CMK 135/6 ncı maddesindeki katalog suçları bertaraf eder tarzda görülebilecek ise de idare hukukunun şekli bir hukuk niteliğine haiz olmaması her türlü delilin kullanılabilmesi ve de soruşturma yol ve yönteminde ceza hukukundaki kısıtlamaların burada geçerli olmamasına bağlı olarak bu düşüncenin isabetli olmayacağını söylememiz gerekir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise tesadüfî nitelikteki deliller ile ilgilidir. Muhakeme hukukuna göre iletişimin denetlenmesi sırasında, denetime konu olan eylem ve fail dışındaki üçüncü bir şahıs ya da fiille alakalı olarak elde edilen delillerin kullanılabilmesi, bu delilin CMK 135/6 ncı maddesinde sayılan katalog suçlardan birisi ile ilgili olmasına bağlıdır. Şayet elde edilen tesadüf nitelikteki bu deliller, katalog suçlardan değilse delil değerine haiz olmaz. Buna karşın bu söylenenin, disiplin hukuku açısından geçerli olmadığını söylememiz lazımdır. Tesadüfî deliller açısından elde edilen delillerin katalog suç kapsamında kalmasına ya da tedbir kararına konu eylem ya da fail ile ilgili olmasına bakılmaksızın, diğer bir deyişle, hukuka uygun delil olma özelliğine sahip olması önemli olmaksızın, disiplin soruşturmasında delil olarak kullanılabilir. Çünkü, hukuka aykırı delillerin hükme esas alınmamasını düzenleyen Anayasanın 38 inci maddesinin ceza hukuku dışındaki disiplin hukuku ya da hukuk yargılamasında geçerli olmayacağı kabul edilmektedir¹⁰⁹.

Aksine, yukarıda söylenenler, önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbiri açısından geçerli değildir. Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen delillerin disiplin soruşturmasında delil değeri yoktur. Aynı şekilde, disiplin hukuku çerçevesinde önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi kararı da alınmaz. Çünkü bu nitelikteki deliller, ancak, bazı özel kanunlarda sayılan suçların önlenmesi, kamu düzeninin korunması, casusluk faaliyetlerinin engellenmesi, emniyet ve asayişin sağlanması amacıyla kullanılabilir. Sözü edilen husus, yasa hükmünde şu şekilde ifade edilmektedir; “*bu madde hükümlerine göre yürütülen faaliyetler çerçevesinde elde edilen kayıtlar birinci fıkrada belirtilen amaçlar dışında kullanılamaz*” (PVSK ek 7./6, JTGKY ek 5/6, MİT 6/7). Bu hükme paralel nitelikteki hükümlerin Yönetmelik çerçevesinde de kabul edildiğini görmekteyiz. Gerçekten, Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespiti, Dinlenmesi, Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi Ve Kay-

¹⁰⁹ ÜNVER/HAKERİ, s. 234-235. Aksi yönde bkz., ŞEN, “İletişimin Denetlenmesi Tedbiri”, s. 124; KAYMAZ, s. 510; SAYDAM, s. 173.

da Alınmasına Dair Usul Ve Esaslar İle Telekomünikasyon İletişim Başkanlığının Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkındaki Yönetmeliğin 4/3 ve 27 inci maddeleri yasanın bu hükmüne paralel niteliktedir.

Belirtmek gerekir ki, aslında önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen delillerin sınırlı bir tarzda sadece PVSİ, İTGYK, MİTK'da ortaya konulan amaçların elde edilmesi için kullanılabilmesinin kabul edilmesi isabetli bir durum oluşturmaktadır. Çünkü önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanabilirliği açısından CMK 135 de olduğu tarzda sıkı koşullar öngörülmemiştir. Sözgelimi, bu tedbir için kuvvetli suç şüphesi ya da başka suretle delil elde edilmesi olanağının kalmaması koşulları aranmamaktadır. Dolayısıyla, her ne kadar, burada amaçlanan devletin güvenliğini sağlamak olsa da zaten çok esnek bir tarzda uygulanabilen tedbir yoluyla bir de delil elde edilmesi ve de kullanılabilmesine imkân tanınması, CMK 135 maddesini bertaraf edebileceği gibi bu madde açısından kanuna karşı hile biçimini de ortaya çıkaracak, özellikle de ülkemizi, özgürlükler hukuku alanında uluslararası belgelerle örtüşmeyen bazı durumlar ile karşı karşıya getirecektir.

KAYNAKÇA

ALBAYRAK, Mustafa, *Bilimsel Görüşler Yargıtay ve Ceza Daireleri Kararları Işığında Notlu-Atıflı- Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu, Öz Kitap*, Ankara, 2010, 2. Bası.

ARSLAN, Çetin, “*Ceza Muhakemesinde İletişimin Denetlenmesi Yoluyla Elde Edilen Delillerin Disiplin Hukukundaki Durumu Üzerinde Bir Değerlendirme*”, Fasikül Aylık Hukuk Dergisi, İletişimin Denetlenmesi Medya Yargı İlişkisi, Yıl 2, Sayı 3 Şubat 2010, Ankara, 2008.

BİRTEK, Fatih, “*İstihbarat Amacıyla İletişim Özgürlüğüne Müdahale Edilmesi ve Müdahaleden Elde Edilen Materyallerin Delil Olarak Kabul Edilebilirliği*”, (www.turkhukuksitesi.com) kütüphanesinde yayınlanmıştır).

CENTEL Nur/ZAFER Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 7. Bası , İstanbul, 2010.

ÇAKMAK, Seyfullah, “*İletişimin Denetlenmesi Koruma tedbiri Çerçevesinde Elde Edilen Tesadüfî Delillerin Disiplin Soruşturmasında Kullanılması*”, Terazi Hukuk Dergisi, Ağustos 2010, Y. 5, S. 49.

DÜNDAR, E., “*Milli Eğitim Mensupları Teşkilatına İlişkin Disiplin Cezaları ve Yargı Denetimi* “ Danıştay Dergisi, S. 68.

ERDEM, M.Ruhan, “*5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi*”, (www.ceza-bb.adalet.gov.tr/, Erişim tarihi: 15/06/2010),

ERGÜL, Engin, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*, 2. Bası, Ankara, 2004.

GELERİ, Aytekin, “*Türkiye’de İletişimin Denetlenmesi*”, Stratejik Düşünce Enstitüsü, Temmuz 2010, Ankara.

GÖKCEN, Ahmet, “*Ceza Muhakemesi Hukuku’nda Basit Elkoyma ve Postada Elkoyma (Özellikle Telefonların Gizlice Denetlenmesi)*” DEÜHF Döner Sermaye İşletme Yayınları No:49, Ankara, 1994.

HAKERİ, Hakan, “*Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nda İletişimin Tespiti, Dinlenmesi Ve Kayda Alınması*”, s.1, www.portal.hakanhakeri.com/index.php?option=com.tr

İPEK, Ali İhsan, *Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, Ankara, 2010.

KARAKEHYA, Hakan, “*Gözetim ve Suçla Mücadele*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 58, S. 2.

KAYMAZ, Seydi, *Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi*, 2.Bası, Ankara, 2011, s. 140.

KEKLİK, Ramazan, “*Ceza Yargılamasında İletişimin Denetlenmesi*”, Adalet Dergisi, S.25, (www.yayin.adalet.gov.tr/dergi/25_sayı.pdf, Erişim Tarihi 25.03.2010.

KIVRIL, Halil, *Ceza Yargılamasında İletişimin Tespiti*, TAAD, Cilt:1, Yıl:1, Sayı:3 (20 Ekim 2010).

KOÇER, Kenan, “*Telekomünikasyon Aracılığıyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi Gizli Soruşturmacı Teknik Araçlarla İzleme ya da Bilgisayarlar da Bilgisayar Programlarında Ve Kütüklerinde Arama Kopyalama Ve El koyma Suretiyle Elde Edilen Sesli Veya Görüntüli Verilerin Disiplin Soruşturmasındaki Kıymeti*”, Ceza Hukuk Dergisi, Yıl 4, Sayı 10, Ağustos 2009.

KUNTER, Nurullah/**YENİSEY**, Feridun / **NUHOĞLU**, Ayşe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 16. Bası, İstanbul, 2008.

MERAN, Necati, *Adli ve Önleme Amaçlı, İletişimin Denetlenmesi- Gizli Soruşturmacı- Teknik Takip, (Telefon Dinleme - Sms - Mms - E-Mail İzleme)*, Ankara, 2009.

ÖZBEK, Veli Özer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara, 2006.

ÖZBEK, Veli Özer/**DOĞAN**, Koray, *CMK İzmir Şerhi*, Ankara, 2005.

ÖZGENÇ, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 2010.

ÖZLEM, Önder, “*Telefon Dinlemesi İle Elde Edilen Delillerin, Disiplin Soruşturmasında Kullanılması*” hukukcu.com/modules/smartsection/item.php?itemid=246.

ÖZTÜRK, Bahri/**ERDEM**, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 10. Bası, Ankara, 2006.

ÖZTÜRK, Bahri / **TEZCAN**, Durmuş / **ERDEM**, Ruhan Mustafa / **SIRMA**, Özge / **SAYGILAR**, F. Yasemin/**ALAN**, Esra, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Bası, Ankara, 2010.

SAYDAM, Mehmet, *Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi*, İstanbul, 2011.

SEZER, Yasin/**İPEK**, Ali İhsan, “*Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Memuriyete Girmeye Etkisi*, Adalet Akademisi Dergisi, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt:1, Yıl:1, Sayı:3 (20 Ekim 2010).

ŞAHBAZ, İbrahim, *İletişimin Denetlenmesi ve Yasak Deliller*, Ankara, 2009.

ŞAHİN, Cumhur, “*Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C.XI, S.1-2, Y. 2007.

ŞEN, Ersan, *Türk Hukukunda Telefon Dinleme – Gizli Soruşturmacı- X Muhbir*, Ankara, 2008.

ŞEN, Ersan, “*İletişimin Denetlenmesi Tedbiri*”, Ceza Hukuku Dergisi, Yıl 2, Sayı 4, Ağustos 2007.

TAMÖZ, Mehmet/ **KOCABEY**, Hüseyin, *Türk Hukukunda Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan Önleme Ve Adli Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi Teknik Araçlarla İzleme*, Ankara, 2009.

TAŞKIN, Mustafa, *Adli ve İstihbari Amaçlı İletişimin Denetlenmesi*, Ankara, 2008.

TAŞTAN, Mehmet, “*Telekomünikasyon Yoluyla Gerçekleştirilen İletişimin Önleme Amaçlı Olarak Denetlenmesinin Amaç Kapsam Ve sınırları*”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, Yıl 4, Sayı 29, Ocak 2009.

TURHAN, Faruk/**AKSU**, Muharrem, “*İnsan Haklarının Korunması Açısından Önleyici Amaçlı İletişimin Denetlenmesi Tedbiri*”, *idc .sdu. edu. tr/ tammetinler / demokrasi /demokrasi 27 . pdf*.

ÜNVER, Yener/**HAKERİ**, Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Bası, Ankara, 2010.

VATAN, Zeki, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak İletişimin Denetlenmesi*, İstanbul, 2009.

YARDIMCI, Murat Mehmet, *Amerika Birleşik Devletleri Hukuku Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları ve Türk Hukukunda İletişimin Denetlenmesi*, Ankara, 2009.

YENİSEY, Feridun/**ALTUNÇ**, Sinan, “*İletişimin Denetlenmesi Hakkında*” s. 9, [hakanevcin. blogspot. com/.../ iletimin –denetlenmesi –hakkında -prof-dr.html](http://hakanevcin.blogspot.com/.../iletimin-denetlenmesi-hakkında-prof-dr.html).(erişim tarihi, 13.05.2011, saat 11-36).

YENİSEY, Feridun, “*Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yöntemleri, Hukuk Kurultayı*” , Ankara, 2000 (Kurultay).